

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Obchodní podnikání

Řízení rizik spojených s poskytováním hypotečních úvěrů v době krize

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Jiří Alina, Ph.D.

Autor:

Bc. Jana Kohoutová

2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jana KOHOUTOVÁ**
Osobní číslo: **E110133**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Obchodní podnikání**
Název tématu: **Řízení rizik spojených s poskytováním hypotečních úvěrů v době krize**
Zadávací katedra: **Katedra ekonomiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Hlavním cílem práce je analýza poskytování spotřebitelských a hypotečních úvěrů ve vybrané bance a rozbor využívaných postupů hodnocení rizik. Dílčím cílem je návrh nových metodik se zaměřením na eliminaci rizik.

Osnova:

Teoretická část

1. Spotřebitelské úvěry
2. Hypoteční úvěry
3. Hodnocení rizik

Praktická část

4. Popis vybrané banky
5. Analýza poskytování spotřebitelských a hypotečních úvěrů
6. Vyhodnocení analýzy
7. Návrh nových metodik

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

MERNA, I.; AL-THANI, F.: Risk management. Praha: Computer Press, 2006.
ISBN 9788025115473

SMEJKAL, V.; RAIS, K.: Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích. 2.
aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2006. 296 s. ISBN 80-247-1667-4

JÍLEK, J.: Finanční rizika. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 635 s. ISBN
80-7169-579-3

TICHÝ, M.: Ovládání rizika: analýza a management. Vyd. 1. Praha: C. H.
Beck, 2006. xxvi, 396. ISBN 80-7179-415

ALTMAN, E.: Bankruptcy, credit risk, and high yield junk bonds. Malden:
Blackwell, 2002. ISBN 0-837-23563-3

Periodika: Ekonom, Bankovníctví

Vedoucí diplomové práce: Ing. Jiří ALINA, Ph.D.
Katedra ekonomiky

Data začátku diplomové práce: 12. února 2012

Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Jozef Bělohánek, Ph.D.
děkan

JHOŮSEFA JINĚPETA
VŮLEKOVCH BUDĚJOVICCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
BŘEHOV L.S. 26
370 02 BUDĚJOVICH

doc. Ing. Jozef Faltaš Ležmanová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 12. března 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě /v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Sušici 14.4. 2013

Jana Kohoutová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu práce Ing. Jiřímu Alinovi PhD. za odborné vedení a pomoc při zpracování diplomové práce.

Jméno a příjmení autora: Jana Kohoutová

1 Úvod	8
2 Literární rešerše.....	10
2.1 Druhy úvěrů dle délky splatnosti.....	11
2.2 Druhy úvěrů dle charakteru.....	11
3 Možnosti úvěrování	13
3.1 Kreditní karta.....	13
3.2 Kontokorent – povolený debet	14
3.3 Spotřebitelský úvěr.....	15
3.4 Americká hypotéka.....	16
3.5 Hypoteční úvěr	17
3.5.1 Definice hypotečního úvěru	17
3.5.2 Splatnost hypotečního úvěru	18
3.5.3 Zajištění hypotečního úvěru	19
3.5.4 Ohodnocení rizik spojených se zajištěním	20
3.5.5 Úroková sazba a fixace.....	20
3.5.6 Průběh zpracování hypotečního úvěru	21
3.5.7 Smlouva o úvěru.....	22
4 Hodnocení rizik.....	23
4.1 Definice rizika	23
4.2 Druhy rizik	23
4.3 Příčiny bankovních krizí	25
4.4 Řízení bankovních krizí.....	27
4.5 Riziko úvěrové angažovanosti.....	28
4.6 Regulace finančních rizik.....	29
5 Metodika práce	30
6 Charakteristika komerční banky, a.s.	31
7 Praktická část.....	35
7.1 Hospodářská a finanční krize	35
7.2 Řízení rizik	36
7.2.1 Řízení kreditních rizik	36

7.2.2	Obecné principy a odpovědnosti při řízení rizika fyzických osob	41
7.2.3	Hodnocení žádosti klienta	42
7.2.4	Analýza hodnocení obchodu	44
7.2.5	Analýza zamítnutí obchodů.....	46
7.2.6	Procedura výběrové sestavy	47
7.2.7	Rozbor procedury nesdíleného rizika (NSR)	48
7.2.8	Omezení poskytnutí procedury nesdíleného rizika	50
7.2.9	Analýza získaných dat.....	53
7.2.10	Strategie řízení finančních rizik ve Skupině banky	55
7.2.11	Analýza sledovaných údajů v komerční bance.....	56
7.2.12	Analýza nesplacených úvěrů	58
8	Navržené nové metodiky	64
9	Závěr	66
10	Summary	69
11	Přehled použité literatury	70
12	Seznam zkratk.....	73
13	Seznam tabulek	74
14	Seznam grafů a obrázků	74

1 Úvod

Bankovní sektor prošel zásadními změnami, které přinesly velké množství nových postupů pro zaměstnance bank, ale také pro klienty. Zájem bank o klienty je neobvyklý a dále banky intervenují na nové trhy a zde mají šanci velké, připravené a pružné banky. Cílem je udržet si své postavení na trhu, umět ohodnotit situaci a klienta, který přichází se svými požadavky.

Banky se dostaly na úroveň vyspělých světových bank, které nabízejí širokou škálu produktů, zaměstnávají kvalifikované zaměstnance, kteří se neustále rozvíjí ve svých znalostech ale i přístupech ke klientům.

Integrace finančních služeb, zavádění nových technologií přináší do této oblasti i určitá rizika. Stále častěji se setkáváme s pojmem reputační riziko, které staví na důvěryhodnosti organizace, která nesmí být vystavena jakýmkoliv skandálům. Na straně druhé je bankovní sektor přímo vystaven úvěrovému riziku. Toto riziko přirozeně souvisí s dominantním předmětem podnikání a tím je úvěrování.

Banky se snaží úvěrové riziko eliminovat a to posuzováním bonity klienta dále formou „poznej svého klienta“ a v neposlední řadě je zde snaha diverzifikace struktury portfolia.

V takových případech existují různé druhy zajištění obchodu.

Řízení úvěrového rizika vždy patřilo a stále patří k jedné z nejdůležitějších činností banky. Zde se odráží úspěch banky.

Téma své práce jsem si zvolila záměrně, protože mně přijde velmi zajímavé a stále aktuální. Mladí lidé řeší své bydlení, někteří volí cestu pronájmu bytu, avšak záhy zjišťují, že nájemné je poměrně vysoké a tak začínají uvažovat o koupi vlastní nemovitosti, kde jsou splátky srovnatelné s výší nájemného. Po ukončení studia získávají svá první zaměstnání a následné kroky vedou do banky, kde zjišťují podmínky hypotečního úvěru a zda je jejich bonita dostatečná k pokrytí splátek. Lidé se mohou dostat i do specifických, neočekávaných životních situací, kdy je třeba řešit nemoc, ztráta zaměstnání, tragédie v rodině. Na tyto situace samozřejmě panují bankovní domy, které nabízejí různé druhy životních pojištění, vhodných vyřešení těchto nenadálých událostí.

V období před hospodářskou krizí docházelo k výraznému nárůstu počtu uzavřených hypotečních úvěrů. Banky byly ve vztahu ke klientovi benevolentní, úrokové sazby byly příznivé, cizinci získávali poměrně snadno nemovitosti díky hypotečním úvěrům, zkušenosti bank byly sice na velmi dobré úrovni, avšak postupem času se zjistilo, že banky příliš důvěřovaly klientele.

S nástupem hospodářské krize se začaly objevovat první problémy. Klienti byli předlužení a docházelo k prvnímu propouštění zaměstnanců v krachujících podnicích.

Na jedné straně využili spekulanti příležitosti nakoupit levnou nemovitost, protože ceny nemovitostí klesly, na straně druhé došlo ke zpřísnění podmínek poskytování hypotečních úvěrů.

Teoretická část diplomové práce nabízí přehled všech druhů spotřebitelských úvěrů a v neposlední řadě je zde představen hypoteční úvěr. V další části jsou popsány druhy úvěrových rizik, jejich zjištění a monitorování.

Praktickou část diplomové práce představuje vybranou banku a tou je komerční banka, a.s. Další kapitola je věnována analýze, jakým způsobem jsou úvěrové obchody poskytovány, statistika obchodů řádně splácených oproti úvěrům nesplaceným a to v období od roku 2008 do roku 2012.

Cílem diplomové práce je analýza poskytování spotřebitelských a hypotečních úvěrů ve vybrané bance a rozbor využívaných postupů hodnocení rizik. Dílčím cílem je návrh nových metodik se zaměřením na eliminaci rizik tak, aby došlo ke zlepšení celkové splátkové disciplíny, to znamená najít další možná řešení vyplývající z příčin vzniku rizika.

2 Literární rešerše

Spotřebitelské úvěry a především hypoteční úvěry jsou nejdůležitějšími produkty bank. Zde se střetává potřeba klienta s bankou, kde banka využívá příležitosti dalšího klientského potenciálu tzn., že jsou prodány další související produkty s úvěrovým obchodem a tím se zvyšuje cross-selling klienta. Úvěrové produkty bank představují u univerzálních bank obvykle podstatnou část aktiv. Z toho vyplývá význam těchto produktů pro výnosy banky, na druhé straně ovšem i význam úvěrových produktů je zcela zásadní i z hlediska rizik banky. Úvěr je přenechání peněžního kapitálu formou zapůjčení, tj. přenechání hospodářského práva disponovat s těmito penězi, proti závazku příjemce později vrátit zapůjčený kapitál a odškodnit subjekt poskytující úvěr zaplacením úroku [1].

Úvěry posuzujeme z mnoha úhlů pohledů, jejich členění bude později zmíněno.

Úvěry je možno posuzovat podle celé řady kritérií, velice často jsou klasifikovány např. podle úvěrovaných subjektů. Z tohoto hlediska mohou být úvěry poskytnuty jednotlivcům, firmám, vládám, úvěry mohou směřovat k domácím subjektům či do zahraničí. Úvěry mohou také být poskytované k rozličným účelům s různorodou dobou splatnosti. Banky poskytují klientům i úvěrové limity a úvěrové karty, takže do určité míry závisí i na půjčujících si, jaká je výše úvěrů poskytnutých bankou [2].

Hypoteční úvěr je definován jako úvěr, který se poskytuje na koupi nemovitosti nebo na výstavbu nemovitosti či na její rekonstrukci. Splácení je zajištěno zástavním právem této nemovitosti nebo i zástavním právem jiné nemovitosti.

K zákonu o bankách (zákon č.21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů) je v této souvislosti nutné uvést následující. Bankami se pro účely tohoto zákona rozumějí právnické osoby se sídlem v České republice založené jako akciová společnost, které:

- přijímají vklady od veřejnosti a
- poskytují úvěry

a které k výkonu činností podle písmen a) a b) mají povolení působit jako banka podle §4 tohoto zákona. Zákon o bankách však jiným osobám než bankám nezakazuje poskytování úvěrů. Navíc úvěrem se v zákoně o bankách nerozumí pouze úvěr podle smlouvy o úvěru, ale v jakékoliv formě dočasně poskytnuté peněžní prostředky [2].

2.1 Druhy úvěrů dle délky splatnosti

Vzhledem k rozdílnosti jednotlivých druhů úvěrů je třeba uvést jejich základní členění. Úvěry můžeme rozdělit podle různých hledisek, která mají význam při stanovení podmínek poskytnutí úvěru.

Nejčastější členění úvěrů je podle časového hlediska – délka trvání, doba splatnosti představuje základní charakteristika úvěru:

- **krátkodobý** - má splatnost, resp. dobu trvání, do jednoho roku, úroková sazba bývá vyšší než u úvěrů s delší dobou splatnosti
- **střednědobý** - má splatnost zpravidla do pěti let, úvěr tohoto typu lze využít jako investiční nebo rozvojový, úroky bývají nižší než u krátkodobého úvěru
- **dlouhodobý** - je charakterizován splatností vyšší než 5 let, u nás tvoří tyto úvěry relativně malou část úvěrových obchodů; používají se zpravidla k investičním záměrům, na bytovou výstavbu apod.; jejich úroky bývají nejnižší [1]

2.2 Druhy úvěrů dle charakteru

Mezi úvěry patří tyto druhy:

Kontokorentní úvěr – kombinace běžného účtu s možností čerpat krátkodobý úvěr do výše úvěrové limitu stanoveného ve smlouvě o zřízení kontokorentního účtu.

Eskontní úvěr – souvisí s eskontem (odkoupením) směnky klienta bankou před dobou splatnosti. Nesplatí-li dlužník bance směnku v termínu splatnosti, žádá banka úhradu od posledního majitele směnky (klienta, který jí směnku prodal).

Akceptační úvěr – banka neposkytne klientovi přímo peníze, ale akceptuje cizí směnku vystavenou klientem – příjemcem akceptačního úvěru a tím se stává hlavním směnečným dlužníkem. Tento cenný papír se nazývá bankovním akceptem a patří mezi cenné papíry peněžního trhu. Akceptační úvěr dává banka jen nejlepším a ověřeným klientům.

Revolvingový úvěr – banka umožňuje klientovi opakované čerpání úvěru. Výhodou je, že nemusí být pokaždé sepisována nová smlouva o úvěru. Základní podmínkou je splacení předešlé půjčky.

Lombardní úvěr – úvěr jištěný zástavou movité věci (cenné papíry, zboží).

Provozní úvěr – je úvěr, který podnik využije k financování běžného provozu, nákupu, výroby a k prodeji výrobků.

Úvěr na náklady – je určen ke krytí finanční potřeby, která je způsobena sezónními změnami v cenách některých surovin a energií.

Investiční úvěr – jedná se o úvěr na pořízení investičního (fixního) majetku.

Hypoteční úvěr – jsou spojeny s nákupem nemovitosti, především jsou učený na řešení bydlení.

3 Možnosti úvěrování

3.1 Kreditní karta

Kreditní karta osobní je součástí skupiny spotřebitelských úvěrů, které slouží pro osobní potřeby klientů. Jedná se o typ platební karty, která je kryta revolvingovým úvěrem do výše sjednaného úvěrového limitu.

Je určena pro rozšíření disponibilních finančních prostředků klienta a obvykle slouží ke krytí nižších a středních výdajů. Svými parametry jsou kreditní karty Komerční banky přizpůsobeny předpokládaným potřebám a možnostem klientských segmentů.

Kreditní karta může sloužit jako:

náhradní prostředek pro krytí osobních výdajů při příležitosti dlouhodobě výhodnějšího zhodnocování vlastních úspor,

prostředek pro realizaci nepředvídaných či neplánovaných nákupů či jiných výdajů.

občanovi ve věku 18 a více let,

občanovi ČR i cizímu státnímu příslušníkovi s trvalým pobytem v ČR

úvěrový limit min. 10 000 Kč, max. 60 000 Kč stanoveným vždy na celé desetitisíce

blokace proti transakcím na Internetu s možností dodatečného bezpečnostního nastavení k platbám na Internetu

Způsoby čerpání:

- hotovostní výběr - výběr z bankomatu (ATM transakce), výběr hotovosti na přepážce banky (služba Cash Advance), výběr hotovosti na pokladně obchodníka (služba Cash Back)

- bezhotovostní platba (platba u obchodníka, platba mobilnímu operátorovi, na Internetu)

- bezhotovostní převod na běžný účet

Splácení úvěru probíhá formou úhrady pravidelné měsíční nebo mimořádné splátky. Pro oba typy splátek se dnem jejich úhrady rozumí den, v kterém byla splátka připsána na úvěrový účet.

Bezúročné období (Grace period) představuje možnost čerpání úvěru kreditní kartou bez splátky úroků v rámci pravidelné měsíční splátky a může nabýt délky max. 45 dní. Vztahuje se na hotovostní i bezhotovostní transakce včetně bezhotovostního převodu z úvěrového účtu na běžný účet.

3.2 Kontokorent – povolený debet

Povolený debet je krátkodobý neúčelový úvěr, prostřednictvím kterého je umožněno opakovaně přečerpávat běžný účet do minusu.

Povolený debet slouží k překlenutí krátkodobého nedostatku menšího objemu finančních prostředků. Umožňuje okamžitě získat potřebné peníze pro financování základních potřeb do doby obdržení pravidelného měsíčního příjmu (např. výplaty).

PD je poskytován ve výši 1.000,- Kč - 60.000,- Kč

Povolený nezajištěný debet je poskytován na běžném účtu klienta (dále též kontě nebo účtu). Konto se sjednaným povoleným debetem má charakter kreditně-debetního účtu.

Čerpání povoleného debetu

PD lze čerpat až do předem ujednané výše, tzv. limitu povoleného debetu.

Povolený debet je čerpán v okamžiku, kdy běžný účet vykazuje záporný zůstatek. Čerpání povoleného debetu lze uskutečnit jakoukoli běžnou transakcí, tj. hotovostní výběr na pokladně nebo z bankomatu, úhrada platební kartou, převodní příkaz apod.

Úroková sazba

Debetní zůstatek účtu (čerpaná částka povoleného debetu) je úročen roční úrokovou sazbou, která je vyhlášována v Oznámení KB o úrokových sazbách, kterým se stanoví úrokové sazby vkladů a úvěrů. Zúčtování úroků je prováděno z daného účtu automaticky vždy k ultimu měsíce. Při výpočtu denního nárůstu úroků se používá metoda 30/360 dní.

Splácení a splatnost povoleného debetu

Doba splatnosti je pro povolený nezajištěný debet stanovena na 180 kalendářních dní.

V rámci smlouvy o povoleném debetu na účtu je vždy sjednána doba splatnosti, po kterou může být povolený debet nepřetržitě čerpán do výše sjednaného limitu.

Konkrétní stanovení úvěrového limitu se liší v závislosti na typu běžného účtu, na kterém je povolený debet poskytován.

3.3 Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelský úvěr je určen fyzickým osobám, který slouží k nákupu spotřebních předmětů (automobily, elektronika), k zaplacení různých služeb (dovolená, školné).

Úvěr bývá nejčastěji čerpán jako neúčelový.

Klient musí prokázat svoji bonitu, jedná-li se o letitého klienta s historií má u své banky předschválený (předskóvaný) úvěrový limit bez prokazování příjmů.

Úvěr lze čerpat hotovostně nebo bezhotovostně a to jednorázově nebo postupně.

Doba splatnosti je od 6- ti měsíců do 72 měsíců.

V případě konsolidace úvěrů je možná splatnost až 120 měsíců.

Minimální výše úvěru je 30.000,00 Kč, maximální částka je 500.000,00 Kč.

Spotřebitelské úvěry nejsou zajištěné do výše 300.000,00 Kč. Od výše 301.000,00 Kč musí být úvěr zajištěn zástavním právem k nemovitosti, případně vinkulací vkladu, nebo ručitelským prohlášením nebo vinkulací stavebního spoření příslušného bankovního domu.

V případě řádného ověření klienta v systémech banky a jeho spolužadatelů (rodičů), dochází tisku potřebných dokumentů jak pro klienta, tak pro banku.

Důležitým bodem smlouvy je výše RPSN, která je povinnou součástí smlouvy

RPSN (roční procentní sazba nákladů) je číslo, které má umožnit spotřebiteli lépe vyhodnotit výhodnost nebo nevýhodnost poskytovaného úvěru. RPSN udává procentuální podíl z dlužné částky, který musí spotřebitel zaplatit za období jednoho roku v souvislosti se splátkami, správou a dalšími výdaji spojenými s čerpáním úvěru. Poskytovatel spotřebitelského úvěru je v České republice od 1. ledna 2002 ze zákona povinen uvádět u své nabídky i RPSN.

Pokud poskytovatel tuto povinnost nesplní, je jím poskytnutý úvěr automaticky úročen diskontní sazbou ČNB (což je zpravidla pro zákazníka výrazně výhodnější). Obdobnou povinnost mají i poskytovatelé v ostatních zemích EU, vyplývá ze směrnice 98/7/ES.

$$\sum_{i=1}^m \frac{A_i}{(1+r)^{t_i}} = \sum_{j=1}^n \frac{B_j}{(1+r)^{s_j}},$$

kde

m je počet poskytnutých půjček,

A_i je výše i -té poskytnuté půjčky,

t_i je doba (v letech a zlomcích roku ode dne 1. půjčky), kdy byla i -tá půjčka poskytnuta,

n je počet plateb,

B_j je výše j -té platby (splátky, poplatku atd.),

s_j doba (v letech a zlomcích roku ode dne 1. půjčky), kdy byl j -tý poplatek zaplacen

(www.kb.cz)

Při konečném hodnocení dochází k prověření všech dříve zadaných údajů. Pracovník ověří, zda se údaje zadané při skóringu shodují s aktuálním stavem (např. zda se nezměnila VBS, SRN, klient v defaultu, apod.). Pokud se údaje neshodují, provede pracovník jejich opravu.

V rámci procesu zpracování Návrhu a smluvní dokumentace jsou uplatňovány násl. zásady:

Kontrolu vyhotoveného návrhu a smluvní dokumentace provádí zpracovatel

Ten předloží dalšímu pracovníkovi ke kontrole identifikačních údajů, doklady prokazující výši a stabilitu příjmů, případně doklady prokazující zadané výdaje.

Tento pracovník je odpovědný za soulad údajů na těchto dokladech s údaji zadanými v systémech. Kontrolu potvrzuje svým podpisem na smlouvě o úvěru na prvním místě za banku.

3.4 Americká hypotéka

Americká hypotéka je úvěr na cokoliv. Je to obdoba spotřebitelského úvěru, který je určen na bezúčelové čerpání nebo účelové financování bydlení (většinou část je použita na bydlení a zbývající částce je neúčelová). Klient má možnost ovlivnit výši úrokové sazby, pokud uvede účelovost úvěru a to především tím, že bude většina úvěru použita na koupi nebo rekonstrukci nemovitosti. Tento typ úvěru využívá většina klientů ke konsolidaci všech různých úvěrů

včetně spotřebitelských neúčelových, protože úroková sazba je velmi zajímavá v tomto případě oproti bezúčelným.

Minimální výše úvěru je 200.000,00 Kč, maximální částka je 10.000.000,00 Kč.

Časový charakter úvěru je střednědobý 5 let, dlouhodobý 10 let..

Americká hypotéka musí být zajištěna zástavním právem k nemovitosti, vypůjčitelná hodnota je 70% z ceny odhadní. Zastavená nemovitost se musí nacházet na území ČR, nesmí být zatížena předcházejícím zástavním právem třetí osoby ani omezením převodu nemovitosti, musí být pojištěna proti živelným škodám, které by mohly být příčinou poškození nebo zničení zastavené nemovitosti. U pojištění musí být provedena vinkulace pojistného plnění ve prospěch banky.

3.5 Hypoteční úvěr

3.5.1 Definice hypotečního úvěru

Hypoteční úvěr je určen pro financování investic do bydlení

- vypořádání spoluvlastnických a dědických nároků k nemovitosti (vypořádání společného jmění manželů po rozvodu, proplacení peněžitého plnění, které má být poskytnuto v souvislosti s uzavřením darovací smlouvy k nemovitosti)
- výstavba nemovitosti
- rekonstrukce, modernizace a opravy nemovitostí
- konsolidace (vyrovnání) dříve poskytnutých úvěrů použitých na investice do bydlení
- zhodnocení pozemku (vybudování inženýrských sítí apod.)
- úhrada finančních prostředků na převod členských práv a povinností spojených s užíváním družstevního bytu
- úhrada ceny bytu ve vlastnictví obce formou předplaceného nájemného za účelem uzavření nájemní smlouvy s následným odkoupením bytu
- koupě podílu na obchodní společnosti - pouze v souvislosti se získáním užívacího práva k bytu (smlouva o převodu obchodního podílu a doklad související s právem užívat byt)
- refundace - zpětné proplacení klientem již zaplacené investice do nemovitosti – ne starší než jeden rok.

Hypoteční úvěr je určen fyzickým osobám – občanům, kteří disponují pravidelným stabilním příjmem, mají založen běžný účet v Kč pro fyzické osoby a jsou:

- a) občany ČR, starší 18 let, způsobilí k právním úkonům
- b) cizími státními příslušníky – občany členských států EU, kteří mají průkaz o povolení k pobytu. Tento průkaz může být jak k přechodnému tak i k trvalému pobytu.

Hypoteční úvěr lze nakombinovat s životním pojištěním a nebo se stavebním spořením formou překlenovacího úvěru, kdy klient splácí stále stejnou výši úrokové části, protože jistina je v tomto případě konstantní. Dluh je vyrovnán na konci smluvního období z naspořené jistiny. Tento druh úvěrování je z pohledu klienta nevýhodný.

Hypoteční ústavy rozšířily svoji nabídku hypotečních úvěrů s možností využití státní podpory u specifických typů nemovitostí a dále o snížení daňového základu tzv. daňově odečitatelných položek na úroky z hypotečního úvěru dlužníka [5].

Minimální výše úvěru je 200.000,00 Kč, maximální částka není stanovena, je ovlivněna bonitou klienta a cenou zastavované nemovitosti.

3.5.2 Splatnost hypotečního úvěru

Splatnost hypotečního úvěru je závislá na klientovi, který si ji určuje. Časový charakter úvěru z hlediska banky je střednědobý 5 let, dlouhodobý je max. 30 let.

Splatnost úvěru se počítá od data zahájení splácení. Celková splatnost úvěru od data podpisu smlouvy o úvěru však nesmí překročit 30 let. Splatnost úvěru je opět daná bonitou klienta, pokud by klient požadoval kratší dobu splácení, budou jeho splátky poměrně vysoké, a tedy banka toto neumožní, protože by byla ohrožena splatnost úvěru. Banka též hlídá dobu splatnosti s ohledem na věk žadatelů, jen tehdy má zaručenou návratnost, pokud budou splácet v produktivním věku.

3.5.3 Zajištění hypotečního úvěru

Majetkové zajištění:

Jedná se o techniku, která umožňuje věřiteli neboli bance

- uspokojit pohledávku z výtěžku zpeněžení věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty nebo jejich přivlastněním
- nahradit expozici anebo snížit hodnotu expozice na částku, která představuje rozdíl mezi hodnotou expozice vůči protistraně hodnotou pohledávky protistrany vůči bance

Osobní zajištění:

Osobním zajištěním se rozumí peněžitý závazek třetí osoby zaplatit věřiteli určitou částku v případě selhání dlužníka tj. kdy dlužník nebude schopen dostát svých závazků nebo v případě jiné předem stanovené úvěrové události. (www.kb.cz)

Účelem zajištění pohledávek KB je předejít ztrátám a dosáhnout uspokojení pohledávky K banky v těch případech, kdy dlužník nesplní své smluvní závazky vůči ní. Prostředky získané realizací zajištění jsou využívány jako sekundární zdroj splacení pohledávky.

Hypoteční úvěr musí být zajištěn zástavním právem k nemovitosti. Zastavená nemovitost se musí nacházet na území ČR, nesmí být zatížena předcházejícím zástavním právem třetí osoby ani omezením převodu nemovitosti, musí být pojištěna proti živelným škodám, které by mohly být příčinou poškození nebo zničení zastavené nemovitosti. U pojištění musí být provedena vinkulace pojistného plnění ve prospěch banky.

Zástavní právo vzniká podepsáním zástavních smluv, smlouva přesně definuje zastavenou nemovitost a stejně tak i zástavního dlužníka, popisuje též práva a povinnosti dlužníka. Následně musí být podán návrh na vklad zástavního práva do katastru nemovitostí.

3.5.4 Ohodnocení rizik spojených se zajištěním

Všechny procesy související s posuzováním a oceňováním rizika zajištění jsou pod kontrolou úseku Řízení rizik. Úsek řízení rizik

- definuje procedury pro zdokumentování a ověřování znatelnosti zajištění podle regulatorních předpisů
- definuje postupy pro oceňování zástav a ostatních forem zajištění
- definuje postupy pro zadávání zajištění do příslušného systému pro útvary odpovědné za administrativní přípravu zajišťovacích smluv
- definuje postupy pro hodnocení kvality zajištění a monitoring v průběhu jeho trvání

Oceňování nemovitého zajištění (vyhodnocení rizik spojených se zástavou nemovitosti) je prováděno útvarem RISK nezávisle na obchodních útvarech banky.

3.5.5 Úroková sazba a fixace

Jednání o výši úrokové sazby bývá často zdlouhavé a pro klienty důležité. Dohodnutá sazba je klientovi garantovaná až 30 dní. Úroková sazba se skládá z VBS, SRN a úrokové marže.

Výše úrokové sazby závisí na mnoha faktorech, těmi zásadními jsou:

- vyhlášené Reposazby ČNB, od kterých se odvíjí VBS komerčních bank
- celkový pohled na klienta tj. zda je klientem požadované banky, zda je svobodný (žentý), bonita klienta, vzdělání, veškeré spoření, pojištění
- splatnost úvěru – doba splatnosti představuje riziko spojené s dlouhodobostí úvěru
- na výši LTV zda se jedná o 100 % hypoteční úvěr PLUS nebo 85% a méně hypoteční úvěr KLASIK
- fixace úrokové sazby – s délkou sazba roste

Fixace úrokové sazby znamená dobu, po kterou se nemění výše úrokové sazby. Tato fixace je dohodnutá před podpisem smlouvy, aby byla řádně zapracovaná do úvěrové smlouvy. Fixace mohou být 1, 2, 3, 4, 5, 10 nebo 15 let. Nejčastější varianta je 5-ti letá fixace a to hlavně v souvislosti s aktuální výši úrokové sazby.

Po skončení fixace úrokové sazby je povinna banka oznámit klientovi 2 měsíce před ukončením doby fixace, že rozhodný den bude uvedené datum a klient dostává nabídku na další období, ze které si vybírá. V tomto období má klient možnost předčasně splatit celý

úvěr nebo částečně bez sankcí. Zde se rozkrývá příležitost pro konkurenční banky, které budou mít zájem o klienta a hypoteční úvěr a proto budou nabízet zajímavější úrokové sazby a to hlavně proto, že již byla část úvěru splacena a tak se stává z úvěru PLUS úvěr KLASIK, který se liší úrokovou sazbou až o 1%.

3.5.6 Průběh zpracování hypotečního úvěru

V odborných literaturách se setkáváme se třemi základními fázemi zpracování hypotečního úvěru [3].

V první fázi přichází klient do banky, kde přednese své požadavky na financování svého bydlení, podá informaci o svém rodinném stavu případně spolužadatelích, bonitě, délce splácení, výši úvěru a účelu úvěru. Následně očekává nabídku ze strany bankovního poradce. Do této fáze bude patřit i shromáždění podkladů, vytvoření žádosti o úvěr a objednávka ocenění nemovitosti, která bude zastavěna ve prospěch banky.

Požadované doklady:

- doklady totožnosti – občanský průkaz, popř. pas, doklad o trvalém nebo přechodném pobytu
- potvrzení o výši pracovního příjmu
- živnostenský list
- daňové přiznání
- nabývací tituly k oceňované nemovitosti
- kupní smlouva, příp. smlouva o smlouvě budoucí
- rozpočet stavebních prací v případě výstavby nebo rekonstrukce, projekt včetně projektové dokumentace, která prošla stavebním řízením tzn s doložkou o nabytí právní moci

V druhé fázi dochází přeposlání veškerých podkladů ke zpracování do hypotečního centra. Zde dojde ke kontrole všech dokumentů a následně zadaných informací v systému banky. Velmi důležitá je kontrola mezibankovních a nebankovních registrů včetně ekonomicky spjatých skupin. Bez registrů by banky nemohly v dnešní době existovat. Velmi důležité je dodržování zákona č. 164/2002 Sb., o podmínkách přístupu k informacím, které jsou v držení ČNB. Kromě mezibankovních registrů existují i nebankovní databáze Czech Credit Bureau

(CCB) a SOLUS. Bez souhlasu klienta nelze vstoupit do těchto registrů. Porušení zákon je sankcionováno vysokými pokutami.

Hypoteční centrum následně po kontrole vypracovává smluvní dokumenty, které vkládá do bankovní aplikace, ze které si pracovník ve front office vytiskne a podepíše s klientem vše potřebné. Klient uzavírá pojistnou smlouvu na nemovitost, kterou okamžitě nechává vinkulovat ve prospěch banky, odnáší zástavní smlouvu včetně návrhu na vklad zástavního práva na příslušný katastrální úřad. Zodpovědný klient uzavírá rizikové životní pojištění, kterým jistí svoji rodinu pro případ smrti, invalidity, ztráty zaměstnání. Tímto je ukončena třetí fáze celého procesu.

3.5.7 Smlouva o úvěru

Smluvní vztah mezi bankou a klientem je ten nejdůležitější, součástí smlouvy jsou úvěrové podmínky a všeobecní podmínky, které jsou nedílnou součástí. Podpisem smlouvy klient souhlasí s podmínkami a ujednáním ve smlouvě.

Obsah smlouvy:

- identifikační údaje klienta a banky
- objem úvěru
- úroková sazba, v případě hypotečního úvěru délka fixace
- doba zahájení čerpání
- splatnost úvěru
- účelovost úvěru (účelový x neúčelový)
- anuitní splátky
- zajištění úvěru, ručitelská prohlášení
- odkládací podmínky čerpání hypotečního úvěru
- ostatní ujednání (domicilace, povinnost hlášení změn apod.)

4 Hodnocení rizik

4.1 Definice rizika

Název riziko se označují kvalitativně dosti rozdílné, byť velice příbuzné pojmy. Záleží velice na odvětví, oboru a problematice, co se pod tímto názvem rozumí. Na finančních trzích existují finanční rizika. Finanční riziko je obecně definováno jako potenciální finanční ztráta subjektu, tj. nikoli již existující realizovaná či nerealizovaná finanční ztráta, ale ztráta v budoucnosti vyplývající za daného finančního či komoditního nástroje nebo finančního či komoditního portfolia. Již existující ztráta se označuje jako očekávaná ztráta a potenciální ztráta jako neočekávaná ztráta [8].

4.2 Druhy rizik

Úvěrové riziko je rizikem ztráty ze selhání partnera tím, že nedostojí svým závazkům podle podmínek kontraktu, a tím způsobí držiteli pohledávky ztrátu. Úvěrové riziko je tak staré jako úvěrování samotné. Jestliže úvěr je možné definovat jako očekávání přijetí peněžních prostředků, potom úvěrové riziko je pravděpodobnost, že toto očekávání nebude splněno.

Přímé úvěrové riziko je rizikem ztráty ze selhání partnera u tradičních rozvahových položek v plné nebo částečné hodnotě, tj. u úvěrů, půjček, vkladů, dluhopisů, směnek apod. V rámci přímého úvěrového rizika se někdy vyčleňuje suverénní riziko. Jedná se o riziko selhání zahraniční vlády či agentury, podporované vládou v plné víře a úvěru. V zásadě platí, že suverénní národy neselhávají, ale mohou odmítnout zaplatit věřitelské bance. Suverénního dlužníka lze soudit pouze s jeho souhlasem.

Řízení úvěrového rizika je odlišné v případě velkých úvěrových angažovaností a v případě malých úvěrových angažovaností, například spotřebních úvěrů. U velkých úvěrových angažovaností je položen podstatně větší důraz na hodnocení a průběžné monitorování jednotlivého klienta, zatímco u malých úvěrových angažovaností se více uplatňuje portfoliový přístup. U velkých angažovaností se používá vnější či vnitřní úvěrové hodnocení [9].

Vnitřní úvěrové riziko se používá v naprosté většině institucí zejména v bankách. Provádí je Úvěroví pracovníci. Identifikují všechna relevantní kritéria o důvěryhodnosti dlužníka. Obecně neexistují standardní kritéria pro všechny dlužníky. Jednotlivým kritériím se přiřazují váhy, které také nejsou standardizovány. Posledním krokem je sečtení vážených kritérií, tj. stanovení jediného číselného ukazatele. Bodování (scoring) jednotlivých osob pro účely poskytování i monitorování již poskytnutých spotřebních úvěrů bývá založeno na statistické analýze minulých a stávajících klientů. Mezi kritérii bývá věk, pohlaví, rodinný stav, počet dětí, doba zaměstnání u stávajícího zaměstnavatele a doba klientského vztahu. Samostatné bodové hodnocení a váhy jednotlivých kritérií bývají stanoveny pro konkrétní segmenty spotřebních úvěrů, tj. například pro dané úvěrové nástroje (kreditní karty, úvěry na spotřební předměty, hypoteční úvěry apod.) pro jednotlivé regiony, pro rozdílné splatnosti a pro rozdílné velikosti úvěrů [10].

Protože hlavní aktivitou bank tradičně zůstává úvěrování, úvěrové riziko je hlavním rizikem bank. Mezinárodní měnový fond označuje za bankovní krizi takové problémy bankovního systému, kdy platí alespoň jedna z následujících podmínek:

- poměr špatných aktiv k celkovým aktivům bankovního systému převyšil 10%
- náklady na záchranu bank převyšily 2% HDP
- problémy bankovního systému vyústily ve znárodnění bank
- vláda reagovala na problémy bankovního systému zmrazením vkladů, v důsledku čehož došlo k bankovní panice, či reagovala zavedením bankovních prázdnin nebo poskytla záruky na vklady v bankách

Problémy bank při bankovní krizi mohou být problémem likvidity či problémem solventnosti. Likvidní problémy znamenají, že banka momentálně nemůže splnit své smluvní závazky, i když hodnota je kladná. Obvykle k tomu dochází v důsledku nadměrného vybírání vkladů. Solventní problémy jsou podstatně závažnější, neboť při nich je hodnota banky záporná, tj. záporný je také vlastní kapitál a p'kapitálová přiměřenost. Banka je fakticky ve stavu bankrotu. V literatuře se doporučuje zachraňovat pouze banky s likvidními problémy, a nikoli banky se solventními problémy, které by měly být zavřeny. Praxe je však jiná, neboť velké banky se obvykle zachraňují vždy, tj. i když jsou nesolventní. [7]

Tržní riziko je riziko ztráty ze změn tržních cen jakožto změn hodnot finančních nástrojů či komoditních nástrojů v důsledku nepříznivých změn tržních podmínek.

Existují čtyři základní kategorie tržního rizika:

- úrokové riziko – riziko ztráty ze změn cen nástrojů citlivých na úrokové míry
- akciové riziko – riziko ztráty ze změn cen nástrojů citlivých na ceny akcií
- komoditní riziko – riziko ztráty ze změn cen nástrojů citlivých na ceny komodit
- měnové riziko- riziko ztráty ze změn cen nástrojů citlivých na měnové kurzy

Operační riziko se dělí na tři kategorie:

- transakční riziko – riziko spojené s chybovostí provedených operací
- riziko operační řízení – chyby z front, middle a back office
- riziko operačních systémů – riziko z chyb systémů podpory

Obchodní riziko se dělí na sedm kategorií

- právní
- riziko změny úvěrového hodnocení
- reputační riziko
- daňové riziko
- riziko měnové konvertibility
- riziko pohromy
- regulační riziko

Systémové riziko je rizikem přenosu potíží, kdy neschopnost jedné instituce splnit své závazky při jejich splatnosti způsobí, že jiné instituce nebudou schopny splnit své závazky při jejich splatnosti. Toto selhání může způsobit značné likvidní a úvěrové problémy a v důsledku může ohrozit stabilitu finančních trhů.

4.3 Příčiny bankovních krizí

Příčiny bankovních krizí je možné rozdělit do tří základních skupin. Do první skupiny náležejí makroekonomické příčiny. Může se například jednat o kolaps cen aktiv, zejména nemovitostí, a to obvykle po jejich předchozím neudržitelném zvýšení. V literatuře se uvádí

také prudké zvýšení či snížení úrokových měr či měnového kurzu a také náhlé snížení inflace či počátek recese.

Do druhé skupiny se zařazuje špatné řízení bank, zejména řízení úvěrového rizika. Jedná se o nejdůležitější faktor způsobující krach jednotlivých bank. Špatné řízení bank bývá někdy spojeno s makroekonomickým vývojem. V období růstu banky poskytují úvěry i na rizikové projekty, neboť mají příliš optimistické představy o budoucím ekonomickém vývoji.

Třetí skupinou příčin je tunelující vedení bank a podniků včetně podvodů a korupce vedení bank při poskytování úvěrů (např. poskytování úvěrů spřízněným osobám či tlak vlády na úvěrování některých klientů včetně úvěrování za preferenční úrokové míry). V těchto případech samo vedení tuneluje banky s cílem osobního obohacení. Právě prvek osobního obohacení je důležitý pro odlišení špatného řízení bank od tunelujícího vedení bank. Vedení bank drancuje banky a financuje projekty, ze kterých má osobní užitek. Drancování bank bylo hlavní příčinou bankovní krize v USA a Chile.

U veřejnosti existuje obecný názor, že za každý krach banky může laxní bankovní dohled. Uvádějí se také další vedlejší příčiny bankovních krizí jako neefektivní činnost bank, nadměrný počet pracovníků v bankách, tlak akcionářů na získání výhodnějších podmínek, nedostatečné účetnictví bank či klientů a vylepšování výsledků. Náleží sem také právní prostředí zvýhodňující dlužníky na úkor věřitelů. V tomto případě se nemůže jednat o hlavní příčinu, protože banky vždy dobře znají právní rámec, ve kterém působí, a poskytování úvěrů mu musí podřídit. Jinými slovy, banky nemohou příliš poskytovat úvěry, pokud právní postavení věřitele je špatné.

Bankovní krize bývají po předchozí nadměrné úvěrové expanzi doprovázeny poklesem úvěrové expanze či konce absolutním snížením objemu úvěrů, tj. stavem, který se označuje jako úvěrová kontrakce. Tím se i pro podniky snižuje dostupnost úvěrů a bankrotují i jinak životaschopné podniky. To má dopad na pokles růstu či na absolutní pokles HDP.

Bankovní krize jsou obvykle spojeny s poklesem ekonomické aktivity.

4.4 Řízení bankovních krizí

Řízení bankovních krizí obvykle spočívá v pomoci bankám a to státními prostředky. Toto řešení je sice populární pro politiky, avšak pro státní rozpočet je velice drahé a způsobuje, že v chodu zůstávají i neefektivní banky. Snižuje se motivace vedení bank, které vycházejí z představy, že v budoucnosti dojde k další státní pomoci. Některé země řeší bankovní krize uvolněním měnové politiky a následným nastartováním inflace. Platí však základní pravidlo, že čím později se bankovní krize řeší, tím vyšší je účet na vrub státního rozpočtu, s krizí spojený.

Podobně jako většina zemí světa, také Česká republika byla zasažena bankovní a následnou ekonomickou krizí. Česká bankovní a ekonomická krize se neodlišuje od podobných krizí v jiných zemích.

V České republice byly naplněny první dvě výše uvedené podmínky bankovní krize v druhé polovině 90. let. Rozhodujícími příčinami bylo špatné řízení mnoha bank a zejména tunelující a zkorumpované vedení mnoha bank a podniků. Politici zvolili neinflační řešení tj. pomoc bankám státními prostředky. Odhad přímých nákladů této bankovní krize do poloviny roku 2000 se pohyboval kolem 300mld Kč, což představuje 20% HDP. Vzhledem k tomu, že bankovní krize v České republice neskončila, celkové náklady budou vyšší.

Bankovní krize se projevila krachem většiny malých bank a obrovskými ztrátami velkých bank. Úhrada úvěrových ztrát byla provedena ze státních prostředků, a to Českou národní bankou, Fondem národního majetku přímo ze státního rozpočtu. Částečně se na úhradě podíleli i vkladatelé, kteří po krachu malých bank českých bank neobdrželi zpět veškeré vložené finanční prostředky.

Předpokladem dobrého fungování transmisního mechanismu je dobře fungující ekonomika. Při špatné vymahatelnosti, způsobené nedostatečným právním, procesním a regulačním rámcem, je rovnovážný objem úvěrů nízký, neboť dlužníci nesplácení, a to ani v situaci, kdy na to mají. Naopak ve špatně fungující ekonomice může být objem úvěrů obchodních bank vyšší, než je schopnost reálné ekonomiky tyto úvěry splácet. To byl případ České republiky v 90. letech. Každá bankovní a ekonomická krize má své vítěze a poražené. Vítězi v České

republice byly tunelující osoby a poraženými daňoví poplatníci, kteří uhradili náklady bankovní a ekonomické krize.

Riziko úvěrových ekvivalentů je rizikem ztráty ze selhání partnera u podrozvahových položek, tj. u poskytnutých úvěrových příslibů, poskytnutých záruk, poskytnutých či potvrzených dokumentárních akreditivů, derivátů apod.

4.5 Riziko úvěrové angažovanosti

Riziko úvěrové angažovanosti neboli riziko koncentrace portfolia je riziko ztráty z angažovanosti vůči:

- jednotlivým partnerům
- skupinám partnerů a spřízněným osobám
- partnerům v jednotlivých zemích, což je tzv. riziko země
- ekonomickým sektorům
- jednotlivým kontraktům apod.[12]

V současné době existují poměrně dokonalé metody stanovení důvěryhodnosti partnerů. Banky obvykle stanoví úvěrové limity vůči jednotlivým partnerům za účelem vyhnutí se nadměrné úvěrové angažovanosti, pravidelně měří úvěrovou expozici a porovnávají ji s úvěrovými limity. Většina bank nyní stanoví úvěrové limity pro každého partnera, založené na vnitřní úvěrové analýze. Tyto limity se aplikují na všechny operace, které generují úvěrové riziko ať se jedná o úvěry, cenné papíry, deriváty, akreditivy

Řízení úvěrového rizika má kvantitativní a kvalitativní aspekty. Kvalitativní aspekt je určen důvěryhodností partnerů. Zkušeni úvěroví pracovníci hodnotí úvěrovou kvalitu dlužníků a partnerů a přiřazují jim vnitřní úvěrové hodnocení. Spolu s obchodními manažery jsou odpovědni za úvěrové posuzování a monitorování. Vrcholové vedení pravidelně posuzuje stanovené limity a skutečné úrovně úvěrových angažovaností.

Kvantitativní aspekty úvěrového rizika spočívají v měření úvěrových angažovaností vůči partnerům. Oddělení rizik je odpovědné za stanovení rámcové politiky a postupů měření těchto rizik. Pojem úvěrová angažovanost představuje momentální úvěrovou angažovanost a potenciální úvěrovou angažovanost [9].

4.6 Regulace finančních rizik

Je zapotřebí se zmínit předpisech pro regulaci rizik v bankovníctví a pojišťovnictví (BaselII, SolvencyII). Jejich cílem je omezit realizaci nebezpečí různého původu v bankovním a pojišťovacím sektoru tak, aby byli chráněni jednak klienti finančních institucí, jednak finanční trh. Oběma se věnuje mimořádná pozornost neboť budou pravděpodobně v nejbližších dvou letech zpracovány do zákonů mnoha zemí, protože jejich aplikace bude podmínkou finančních transakcí v obou sektorech.

BASEL I je první mezinárodní dokument pro regulatorní měření finančních rizik (konkrétně úvěrová rizika bank) a dokument o pokrytí rizika kapitálem. BASEL II je dohoda deseti centrálních bank o harmonizaci přístupu bank a regulátorů bankovníctví k mezinárodnímu managementu bankovních rizik. Je pokračováním překonaného dokumentu Basel I z roku 1988. Pro zajištění stability požaduje trojí opatření:

- hodnocení a ovládání rizika
- dohled nad aktivy
- monitorování finančního trhu [8]

5 Metodika práce

Cílem mé práce je provést analýzu dosavadních postupů řízení rizik, zjištění původu rizika v souvislosti s hospodářskou krizí, posoudit efektivnost současného řízení a pokusit se najít nová řešení.

V první fázi byla prostudovaná odborná literatura, došlo k vymezení pojmů, srovnání různých autorů. V některých případech nedocházelo ke shodě autorů, výklad se mnohdy lišil.

Ve druhé fázi došlo k získání důležitých dat v komerční bance, a.s. před krizí a v době krize. Jedná se o vývoj poskytování spotřebitelských úvěrů a jejich získání klienty a sledování jejich platební morálky. Jakým způsobem se banka vypořádá s rizikovými klienty, jak je hodnotí a sleduje jejich vývoj.

Ve třetí fázi jsou data analyzována. V tabulkách a souvisejících grafech zachycena důležitá čísla a údaje, které byly předmětem analýzy. Jsou zde porovnány jednotlivé roky, ve kterých byly poskytnuty úvěry.

Ve čtvrté fázi jsou hodnoty vyhodnoceny, shrnuty a připojeny nové myšlenky, které byly navrženy po vyhodnocení dat.

Celkově je práce shrnuta v závěrečném komentáři.

6 Charakteristika komerční banky, a.s.

Komerční banka byla založena v roce 1990 tehdy byla státní instituce a v roce 1992 byla transformována na akciovou společnost. Akcie jsou kotovány na Burze cenných papírů Praha i v RM-Systému již od samého vzniku. Globální depozitní certifikáty, které zastupují akcie se obchodují i na Burze cenných papírů v Londýně od roku 1995. V roce 2001 koupila státní 60 % podíl v komerční bance francouzská banka Sociétés Générale. Po privatizaci začala kromě své tradičně silné pozice na trhu velkých podniků a municipalit výrazně rozvíjet aktivity též pro malé individuální zákazníky a podnikatele. Banka se stále velmi aktivní, rozvíjí se a to vidět i na jejích veškerých aktivitách. V roce 2006 koupila 60 % podílu v Modré pyramidě, tím komerční banka získala plnou kontrolu nad třetí největší stavební spořitelnou v České republice. Dalším důležitým momentem v rozšiřování nabídky klientům byla v květnu 2011 koupě 50,1 % podílu ve společnosti SGEF. Tato společnost je nejdůležitějším poskytovatelem financování zajištěného aktivity v České republice. Díky své pobočce na Slovensku, je aktivní též tam.

Komerční banka, a. s., je mateřskou společností Skupiny (dále „Skupina“) a je součástí mezinárodní finanční skupiny Sociétés Générale. Komerční banka patří mezi první tři největší a nejsilnější bankovní instituce v České republice a též v regionu střední a východní Evropy. Banka je univerzální bankou se širokou nabídkou služeb v oblasti retailového, podnikového a investičního bankovníctví. Komerční banka nabízí další specializované služby, patří sem stavební spoření, penzijní připojištění, spotřebitelské úvěry všeho druhu, leasing, faktoring, a pojištění dostupné prostřednictvím sítě poboček, přímého bankovníctví a vlastní distribuční sítě. Velký důraz klade na obsluhu zaměřenou korporátní klienty, působí rovněž ve Slovenské republice.

Ke konci roku 2011 obsluhovala Skupina 2,6 milionu klientů. Samotná banka měla 1 602 000 klientů, což je meziročně o 0,8 % více, z toho 1 336 000 byli fyzické osoby občané. Dalších 266 000 zákazníků bylo z řad podnikatelů, firem a korporací patří sem též obce a různá sdružení, příspěvkové organizace. Modrá pyramida stavební spořitelna, a. s. (dále jen „Modrá pyramida“) měla ve své obsluze 649 000 zákazníků a penzijní připojištění u Penzijního fondu, a. s. (dále jen PF) využívalo 508 000 občanů. Služby od společnosti ESSOX s.r.o. (dále jen „ESSOX“) využívalo 288 000 aktivních klientů.

Klienti komerční banky měli možnost navštěvovat 398 bankovních poboček (včetně jedné pobočky v Bratislavě), měli k dispozici 693 bankomatů a plnohodnotné přímé bankovníctví podporované dvěma telefonními centry v Liberci a ve Zlíně. Množství klientů, kteří využívají alespoň jeden z kanálů přímého bankovníctví, jako je internet nebo telefonní bankovníctví, dosáhl 1 061 000 na konci roku 2011, což představovalo 66,2 % z celkového počtu klientů. Zákazníci Modré pyramidy měli možnost obrátit se na 229 obchodních míst a 1 298 poradců. Spotřebitelské financování od společnosti ESSOX bylo připraveno v síti 2 900 obchodníků. Společnost SG Equipment Finance Czech Republic, s.r.o. (dále jen „SGEF“) nově poskytuje své leasingové služby prostřednictvím vlastních poboček, kterých je celkem 9, z nich jsou dvě na Slovensku, ale obsluha byla umožněna také prostřednictvím sítě banky.

Komerční banka je od října 2001 důležitou součástí mezinárodního retailového bankovníctví skupiny Sociétés Générale, ta je jedna z největších evropských finančních skupin. Skupina SG rozvíjí diverzifikovaný model univerzálního bankovníctví. Její strategie pracuje na principu spojení finanční stability se strategií udržitelného růstu. Cílem banky je stát se na trhu referenční bankou v oblasti bankovníctví orientovaného na profesionální obsluhu klientů. Tímto směrem je proškolený personál, být uznávanou bankou na svých trzích, nablízku svým zákazníkům, kteří si skupinu SG volí díky kvalitě a nasazení všech jejích týmů.

Skupina SG zaměstnává 157 000 zaměstnanců v 85 zemích. Tito zaměstnanci obsluhují více než 33 milionů klientů po celém světě. Týmy skupiny Sociétés Générale nabízí poradenství a služby pro individuální, firemní a institucionální klienty ve třech klíčových oblastech:

- Retailové bankovníctví ve Francii s pobočkovou sítí Sociétés Générale, Crédit du Nord a Boursorama,
- Mezinárodní retailové bankovníctví, jehož složky působí ve střední a východní Evropě a v Rusku, v oblasti Středozemního moře, v subsaharské Africe, v Asii a ve francouzských zámořských teritoriích,
- Podnikové a investiční bankovníctví s globální odborností v oblasti investičního bankovníctví, úvěrování a globálních trhů.

Sociétés Générale je také významným účastníkem trhu specializovaného financování a pojištění, privátního bankovníctví, cenných papírů a správy aktiv. Skupina SG je součástí mezinárodních indexů společensky odpovědného investování: FTSE4Good a ASPI.

Komerční banka je dobře kapitálově vybavena a její likvidita dosahuje dostatečné výše, aby i nadále rozvíjela své aktivity včetně financování svých klientů. Zároveň je banka i nadále plně odhodlána rozvíjet své podnikání v České republice a budovat dlouhodobé partnerství se svými klienty.

Finanční a provozní výsledky skupiny jsou ovlivňovány každoročně vývojem makroekonomického prostředí v České republice. To bude ovlivňováno schopností eurozóny se vypořádat s potřebou snížení deficitů rozpočtů členských zemí takovým způsobem, který by neměl ohrozit jejich dlouhodobý potenciál a růst. Poptávka zákazníků, a to jak spotřebitelů tak i podniků, po nových úvěrech bude v nejistém prostředí omezená. Pro české banky nebude situace příznivá, bude nutné řešit současně dopady ekonomického zpomalení, či dokonce recese, v některých zemích EU, dojde k vyšším a přísnějším požadavkům regulací a zároveň dojde ke snížení důvěry investorů.

Podle základního scénáře komerční banky poroste česká ekonomika mírným tempem v řádu desetin procenta. Opatření přijatá v eurozóně, včetně Evropskou centrální bankou, by podle očekávání měla vést k postupné stabilizaci finančních trhů. Finanční situace českých podniků a domácností je uspokojivá, jejich zadlužení je v mezinárodním srovnání velmi nízké. Klienti nejsou vystaveni vysokému měnovému riziku, ani bankovní systém. Z výsledků zátěžových testů České národní banky vyplývá, že český bankovní sektor je schopen odolat případnému nepříznivému vývoji domácí či zahraniční ekonomiky a otřesům finančního systému.

V rámci českého bankovníctví je postavení samotné Komerční banky velmi silné. Kritéria pro poskytování úvěrů byla nastavena tak, aby byla zajištěna uspokojivá výkonnost a stabilita banky i v klesající fázi hospodářského cyklu. Zajišťovací politika KB do značné míry zmírňuje vliv kolísání úrokových sazeb. Financování KB je nezávislé na finančních trzích hlavně díky široké a stabilní výši klientských vkladů. Umístění dostupné likvidity je omezeno zvláště přísnými limity a jsou převážně směřovány do operací s Českou národní bankou či do českých vládních dluhopisů.

Vedení banky očekává, že v roce 2013 bude i nadále růst úvěrové portfolio, pokud nedojde k výraznému zhoršení makroekonomického prostředí, které by mohlo oslabit poptávku zákazníků po úvěrech. Hlavní příspěvek k růstu celého portfolia by měly opět přinést hypotéky. Vklady porostou jen velmi mírně, což povede k nepatrnému nárůstu v ukazateli

úvěrů ke vkladům, ale rezerva likvidity zůstane nedotčena. Banka očekává, že výnosy zůstanou stabilní nebo lehce porostou a to v důsledku očekávaného ne příliš výrazného růstu objemu obchodů. Bude přetrvávat prostředí nízkých úrokových sazeb a velmi silných konkurenčních tlaků, s obdobným vývojem nákladů. Náklady rizika úvěrování se zvýší z nízké úrovně roku 2011 a 2012, ta byla ovlivněna rozpuštěním opravných položek.

Banka pravidelně provádí zátěžové testy své bankovní a tržní knihy, přičemž výsledky těchto testů jsou vždy spolehlivě nad úrovní požadovaných minim v lokálním i mezinárodním měřítku. Potenciální scénář mírné ekonomické recese v roce 2012 by zahrnoval pomalejší růst nebo mírný pokles obchodních objemů a výnosů a vyšší náklady na rizika. V krátkodobém horizontu by Skupina zmírnila dopady takového scénáře snížením provozních nákladů. Obchodní model Skupiny prokázal svoji sílu a činnosti by měly zůstat ziskové.

Na začátku roku 2012 vnímala jako hlavní regulatorní rizika následky navrhovaných regulatorních změn ovlivňujících obchodní modely evropských bank, zejména požadavky EU na kapitálovou přiměřenost, výši likvidity bank a případné zavedení daně z finančních transakcí a bankovní daně na úrovni EU. Specificky v České republice se hlavní očekávaná regulatorní rizika vztahují k:

- realizaci důchodové reformy, která zahrnuje transformaci stávajících doplňkových penzijních fondů (třetí pilíř) a zavedení nových penzijních fondů v rámci druhého pilíře českého důchodového systému, s účinností od roku 2013.
- restrukturalizaci systému stavebního spoření, včetně možného snížení státních dotací spoření a případného dalšího omezení způsobu použití dotace klienty poté, co již dříve přijaté snížení státního příspěvku potvrdil Ústavní soud s účinností pro rok 2012.

Komerční banka je připravena splnit regulatorní požadavky na kapitál a likviditu formulované v rámci Basilej 3, a to bez ohledu na způsob, jakým budou vyřešeny problémy státního dluhu evropských periferních zemí. Ukazatele finanční stability potvrzují silnou pozici Skupiny. Vedení očekává, že provoz banky vytvoří dostatečný zisk pro pokrytí kapitálových potřeb Skupiny plynoucích z rostoucího úvěrového portfolia a pro vyplacení dividendy, a to i v případě, že makroekonomický vývoj bude horší, než se předpokládá na začátku roku 2012 (www.kb.cz).

7 Praktická část

7.1 Hospodářská a finanční krize

Příčiny finanční krize hledejme v USA. Současná finanční krize, která nyní ovlivňuje dění na kapitálových trzích po celém světě, odstartovala již před rokem problémy na hypotečním trhu ve Spojených státech. Hypoteční agentury Freddie Mac a Fannie Mae se tehdy dostaly do vážných problémů a v USA propukla krize na hypotečním trhu. Boom na americkém trhu s bydlením a hospodářské výsledky obou hypotečních agentur v minulých letech byly velmi příznivé. Hypotéky dostávali i méně bonitní klienti. Poté však přišlo prudké oslabení tempa růstu cen nemovitostí a posléze i jejich propad. Spolu se zvýšením úrokových sazeb a jiných nákladů začal výrazně narůstat počet opožděných plateb. Přibývalo zadlužených nemovitostí, které si majitel nemohl dovolit splácet. V souvislosti s výrazným poklesem cen nemovitostí začaly Freddie a Fannie realizovat ztráty, které se vyhouply až na 11 mld. dolarů. Obě hypoteční agentury se tak dostaly do vážných potíží.

Bankrotem hypotečního trhu tedy propukla finanční krize, která dále pokračovala pádem renomovaných investičních bank na Wall Street. Z pětice největších investičních bank tak přežily se značnými problémy pouze dvě: Morgan Stanley a Goldman Sachs. Dne 16. 3. 2008 se dostala do vážných potíží první z pětice velkých investičních bank [online].

Vysoké úrokové sazby klientů, kteří nebyli řádně prověřeni, tzn. jejich minulost a hlavně bonita, dostali ekonomiku USA do výrazných problémů. Zajištěné nemovitosti neměly zdaleka takovou hodnotu, za jakou by je banky potřebovali následně prodat. Bankám zůstaly neprodejně nemovitosti a vysoké, nesplácené dluhy klientů, to vedlo ke krachu několika desítek bankovních domů.

Díky problémům v oblasti hypotečních bank začaly padat ceny amerických akcií. Obchodovatelné cenné papíry jsou úzce spojeny s finančními trhy USA, ale i v ostatních zemích. Následovala injekce ze strany státu a to tím způsobem, že Kongres schválil vládní podporu v hodnotě 700miliard dolarů jako pomoc bankovnímu sektoru. Ke stejnému kroku se přidala i Evropa, která pomohla sumou 1,5 bilionu eur.

ČNB nemusela zásadně vstupovat do hospodaření bank a ani využívat razantních opatření. Bankovní rada odsouhlasila snížení úrokové sazby a to na historicky nejnižší hladinu. Tímto krokem došlo k posílení české koruny vůči euru a dolaru.

Pro podniky a spotřebitele to znamená levné úvěry. Zdálo by se, že dojde k růstu vypůjčovaných peněz a tím investování do nemovitostí, do investičních záměrů. K tomuto kroku nedošlo, protože na jedné straně vláda odsouhlasila další zvýšení sazby DPH a na straně druhé podniky a nedůvěřiví spotřebitelé vyčkávali, co přinese další vývoj.

Dopad krize nabyt stejných rozměrů jak ve světě, tak v České republice. Začala se zvyšovat nezaměstnanost, ustrnul růst mezd a klesl celkový výkon ekonomiky, to mělo dopad na nárůst platební neschopnosti a na zhoršenou, platební morálku.

7.2 Řízení rizik

7.2.1 Řízení kreditních rizik

Účelem této práce je vyzdvihnout klíčové principy a aspekty strategie řízení rizik ve vybrané bance, tzn.: aplikační rámec, základní principy, ze kterých vychází, a hlavní aspekty její implementace. Zlepšování řízení kreditního rizika napomáhá nejen předcházení riziku, ale také významně podporuje obchodní aktivity Banky včetně využití obchodních synergií ve skupině.

Řízení rizik je prováděno v souladu s principy organizace a odpovědnostmi definovanými v příslušných direktivách banky a také s celkovou strategií banky. Základní aspekty a významné změny ve strategii řízení rizik a jejich pojetí jsou pravidelně předkládány Představenstvu banky a/nebo Auditnímu výboru Dozorčí rady nebo výboru, na který tuto pravomoc delegovalo.

Tato strategie se vztahuje na každého zaměstnance banky zapojeného do činností generujících riziko. Tato strategie se vztahuje na všechny typy rizik řízených bankou.

V souladu s Vyhláškou ČNB č.123/2007 Sb., banka řídí soustavně riziko :

- kreditní, tržní, likvidity, operační, koncentrace a
- další významná rizika, kterým je nebo může být vystavena, zejména riziko reputační, strategické, spojené se zdroji kapitálu a financováním nebo spojené s účastí v konsolidačním celku, včetně rizika operací se členy téhož konsolidačního celku, ledaže pro banku není dané riziko relevantní nebo významné.

Strategie řízení rizik pokrývá všechny aktivity, produkty, procesy a typy klientů, protistrany či třetí strany – neklienty banky (ručitelé, deponenti, dodavatelé, akcionáři atp.), které mohou vést ke vzniku rizika. Vnitřní definice jednotlivých typů rizik stejně jako zásady, principy a metody používané pro jejich řízení s ohledem na jejich významnost jsou dále popsány v relevantních direktivách banky. Všichni zaměstnanci banky jednají v souladu s touto direktivou, a to v rozsahu svých odpovědností definovaných organizací banky.

Primární funkcí systému řízení rizik je přispívat k optimalizaci celkové ziskovosti banky – ve vztahu k podstupovanému riziku – a přitom zajišťovat kontinuitu banky pomocí implementace vhodného přístupu k řízení rizik.

Banka je zapojena do různých aktivit a trhů s často velmi odlišnými charakteristikami, které ale všechny představují podstupování rizika. Je proto důležité vyzdvihnout základní principy, které by měly být oporou všech obchodních rozhodnutí a rozhodnutí v oblasti řízení rizik, a to za jakýchkoliv okolností.

Vnitřní řídicí a kontrolní systém musí být nastaven tak, aby podporoval systematické řízení rizik. Banka pravidelně provádí analýzy rizik, kterým je vystavena. Systém řízení rizik by měl odpovídat povaze, rozsahu a komplexnosti aktivit a souvisejících rizik tak, aby poskytl nestranný obraz podstupovaného rizika. Proces identifikace rizika by měl zahrnovat všechny aktivity a všechny úrovně řízení a organizace a měl by umožnit odhalení nových, dříve neidentifikovaných rizik.

Banka by měla v rámci systému řízení rizik vzít v úvahu všechna podstatná rizika a rizikové faktory, kterým je nebo může být vystavena, s ohledem na povahu, rozsah a komplexnost svých aktivit. Řízení rizik by mělo zohlednit interní i externí faktory včetně budoucí strategie

banky, vlivu ekonomického prostředí a cyklů a regulatorních požadavků. Řízení rizik by mělo brát v úvahu kvantitativní a kvalitativní aspekty rizika, reálné možnosti kontroly rizik a náklady / přínosy spojené s jejich kontrolou.

Banka nastavuje procesy identifikace, hodnocení či měření, sledování, reportování a případné omezování rizik soustavou limitů. Banka stanoví systém limitů, které budou použity pro řízení rizik, a to včetně procesů a informačních toků pro případ jejich překročení. Všechny strategie řízení rizik, procesy a limity vztahující se k řízení rizik jsou pravidelně revidovány a přiměřeně upravovány. Soustava limitů pro omezení rizik, včetně požadavků na strukturu aktiv, závazků a podrozvahových položek, je schvalována představenstvem banky, jím určeným výborem či v rámci platných delegací schvalovacích pravomocí, a to v závislosti na jednotlivých typech rizik. Bankou akceptovatelná míra rizika se projevuje v soustavě schválených limitů, v nastavení kritérií pro řízení a omezování jednotlivých typů rizik a v navazujících politikách řízení kapitálu.

Banka zabezpečí, aby všichni zaměstnanci, jejichž činnost má vliv na řízení rizik, byli adekvátně seznámeni se strategií řízení rizik, tak aby své činnosti vykonávali v souladu s touto strategií, postupy a omezeními z ní vyplývajícími. Banka stanoví principy kontrolních mechanismů a činnosti v oblasti řízení rizik za účelem provádění kontroly dodržování stanovených procesů a limitů a k ověřování výstupů oceňování či měření rizik. Banka musí udržovat výši kapitálu adekvátní k pokrytí rizik, kterým je nebo může být vystavena. Strategie a procesy pro řízení rizik a strategie a procesy pro stanovení a udržování kapitálu k pokrytí rizik jsou ucelené a navzájem propojené. Banka při omezování a krytí rizik obezřetně zohledňuje faktory, které ovlivňují výsledky vyhodnocování či měření podstupovaných rizik, včetně vlivů:

- tvorby opravných položek a dalších úprav ocenění aktiv a tvorby rezerv k podrozvahovým položkám,
- používání vlastních odhadů a modelů,
- zohledňování výsledků testů, včetně vlivu výsledků testu úrokového šoku a dalších stresových testů, a
- případného zohledňování efektů z rozložení (diverzifikace) rizik.

Další důležité zásady :

- Přísné dodržování legislativních a regulačních požadavků a standardů stanovených politikami řízení rizik skupiny B/SG.
- Povinnost péče, preciznosti a transparentnosti vzhledem k našim klientům, v souladu s naší tradicí profesionality a integrity.
- Ochota budovat obchodní vztahy pouze s protistranami, jejichž identita je řádně prokázána a které sdílejí stejného ducha integrity a zodpovědnosti, jako my sami.
- Prvořadá důležitost dodržování pravidel obezřetnosti a dobrého chování stejně tak jako kvalita a diverzifikace rizik, dokonce i když to znamená omezení rozsahu aktivit a ziskovosti v krátkodobém horizontu.

Implementace celkové strategie a souvisejících politik řízení rizik skupiny banky je společnou odpovědností úseku Řízení rizik, Sekretariátu společnosti, Strategie a finance, provozních a průřezových úseků. Provozní úseky zůstávají prvořadě odpovědné za kontrolu a monitoring rizik stejně jako za finanční dopady svých obchodních aktivit..

Úsek Řízení rizik zajišťuje koordinaci implementace efektivního přístupu k řízení rizik (kromě operačních a strukturálních) v rámci skupiny, vytvoření metodiky a vhodných nástrojů pro výpočet regulačního kapitálu vzhledem k podstupovaným kreditním a tržním rizikům vyplývajícím z aktivit na finančním trhu a dále zajišťuje, aby Představenstvo banky dostávalo pravidelné nezávislé informace o vývoji a rozsahu těchto rizik.

Banka se opírá o nejpokročilejší metody měření rizika pro jednotlivé kategorie rizik, vhodné vzhledem k povaze a objemu podkladových aktiv a počtu transakcí, které dovolují komplexně a jednotně porozumět všem podstupovaným rizikům a které umožňují se soustředit na rizika mající významný vztah ke kapitálu a finančním výsledkům banky, včetně promítnutí dopadů simulací významných změn podkladových hypotéz dále na informační systémy a standardy řízení, které kladou důraz na kvalitu a konzistenci dat, a usnadňují monitorování rizik s optimální pravidelností, na konsolidované bázi a s dostatečnou mírou auditní stopy a bezpečnosti, a v neposlední řadě o pracovníky odpovědné za kontrolu či validaci aplikace strategie rizik banky, kteří jsou plně nezávislí na obchodních jednotkách, které kontrolují,

Hlavním cílem této strategie je sloužit jako základní materiál a průvodce pro všechny zaměstnance komerční banky, tak aby výkon svých manažerských rozhodnutí prováděli obezřetně a efektivně vzhledem k podstupovanému riziku. Tento přístup je v souladu s legislativou, platnými regulatorními předpisy, standardy dobrého chování a etiky v bankovním odvětví.

Je založeno na komplexním posouzení rizikového profilu klientů jak z finančního, tak kvalitativního hlediska, s využitím pokročilých skóringových a hodnotících nástrojů a individuálním schválením příslušného manažera rizik nebo obchodního manažera. Systém schvalování je nastaven tak, aby odlišil rizikový profil protistran a odpovídající úroveň požadovaných kompetencí pro jejich hodnocení.

Jakákoliv úvěrová expozice může vzniknout teprve poté, co byl řádně stanoven úvěrový limit. Řízení úvěrových limitů a sledování jsou klíčové pro řízení úvěrových rizik Skupiny. Dále také slouží pro řízení koncentrace rizik.

Základní činnosti byly v roce 2011 zaměřeny na:

- novou podobu systému schvalování s důrazem na posílení pravomocí obchodníků;
- optimalizaci úvěrových procesů a podporu obchodních aktivit Skupiny v rámci programu Ambice 2015;
- posílení monitoringu úvěrového rizika s ohledem na zkušenosti získané během předchozí sestupné fáze hospodářského cyklu;
- proaktivní předcházení úvěrovým podvodům;
- prohloubení integrace komponent a výsledků Basel II;
- aktualizaci klíčových rizikových modelů v souladu s posledními pozorováními vývoje portfolia s cílem udržet odpovídající marže během celého hospodářského cyklu.

Všechny modely KB – skóringové, hodnotící, LGD, CCF a PD byly čtvrtletně zpětně testovány, jejich kvalita byla pečlivě sledována a jakékoliv zhoršení vedlo k nápravným opatřením.

7.2.2 Obecné principy a odpovědnosti při řízení rizika fyzických osob

Banka stanoví obecné principy a odpovědnosti při řízení rizika zajišťující soulad interního ratingového systému s požadavky Vyhlášky ČNB 123/2007Sb. a dále použití metod a IT nástrojů, přičemž konkrétní postupy jsou uvedeny v jednotlivých produktových předpisech pro oblast aktivních obchodů pro FOO a produktů finančního trhu. Banka klasifikuje veškerá svá aktiva z finančních činností do pěti kategorií v souladu s vyhláškou České národní banky č. 123/2007 Sb. na základě jak kvantitativních kritérií (platební morálka a finanční výkazy), tak i kritérií kvalitativních (detailní znalost klienta, chování a historie klienta). Od roku 2008 uplatňuje banka princip sdílení při klasifikaci spolužadatele a ručitele u pohledávek se selháním v souladu s pravidly Basel II.

Proces řízení kreditního rizika zahrnuje zejména následující oblasti:

1. Nastavení a aktualizaci pravidel řízení rizika klienta a portfolia FOO, a to zejména v souvislosti s poskytováním různých typů obchodů a nastavení limitů, a zapracování těchto pravidel do interních produktových předpisů komerční banky („banka“).
2. Vytvoření a údržbu nástrojů pro hodnocení rizika klienta a obchodu a podporu úvěrového procesu:
 - nástroje pro hodnocení rizika – skóringové modely, nástroje pro podporu procesu – SW aplikace (C4M, TSS, RRS, BRKI/NRKI, SOLUS, CAS, atd.)
3. Monitorování klientů/pohledávek, monitoring a reporting, ověřování efektivnosti nastavení procesu řízení rizika klientů a obchodu, včetně ověřování kvality používaných nástrojů.
4. Definování delikventních pohledávek a nastavení pravidel pro jejich řešení.
5. Nastavení kontrolních mechanismů a odpovídající motivace pracovníků obchodních míst.

Hodnocení kreditního rizika klienta (dále hodnocení klienta) představuje celkové vyhodnocení finančních i nefinančních faktorů ovlivňujících schopnost klienta dostát svým závazkům. Hodnocení kreditního rizika obchodu vždy primárně vychází z ohodnocení rizika klienta s přihlédnutím k riziku konkrétního typu obchodu, včetně zajištění obchodu. V případě financování cizích státních příslušníků je třeba dodržovat omezení dle rizika země včetně ověření dostatečného limitu země. Vyhodnocení schopnosti klienta dostát svým závazkům je z hlediska schválení obchodu vždy primární. Použití technik a nástrojů omezení rizika (např. použití zajištění) nemůže nahradit vyhodnocení rizika klienta a obchodu. Zajištění je pouze sekundárním zdrojem pro splácení pohledávky.

Hodnocení kreditního rizika klienta a obchodu je prováděno při hodnocení žádosti klienta o aktivní obchod za účelem rozhodnutí o poskytnutí požadovaného obchodu a je pravidelně měsíčně aktualizováno a to také z důvodu stanovení aktuálních rizikových parametrů pro výpočet kapitálového požadavku ke kreditnímu riziku.

Při posuzování kreditního rizika klienta a obchodu je nutné, aby všichni pracovníci zapojení do schvalovacího procesu dodržovali v maximální možné míře zásady obezřetnosti, tj. přistupovali s největší zodpovědností k používání a výsledkům interního ratingového modelu a vyhodnocovali všechny získané informace, i když nevstupují přímo do ratingového modelu. Základním nástrojem kontroly ohodnocení rizika spojeného s aktivními obchody poskytnutými klientovi FOO je monitorování klienta/pohledávek. Monitorování vytváří předpoklady pro včasné ošetření zvýšeného rizika banky a pro korektní provedení klasifikace pohledávek KB a tvorbu opravných položek.

Za nastavení pravidel pro hodnocení rizika FOO je primárně zodpovědný úsek Řízení rizik.

Klíčovým výborem pro schvalování zásadních materiálů z oblasti řízení kreditního rizika je Výbor pro řízení kreditních rizik (CRMC). Výbor schvaluje např. aktualizaci nebo změny v pravidlech ratingového systému, skóringového modelu, parametry obchodu ovlivňující kreditní riziko, rizikových nákladů, diskontní koeficienty zajištění, atd. Činnost výboru je definována ve Statutu CRMC.

7.2.3 Hodnocení žádosti klienta

Obecné principy pracovních postupů při posuzování a schvalování žádosti se budou týkat zejména automatizovaných procesů využívaných pro masově poskytované produkty prostřednictvím bankovní aplikace TSS a těmi jsou hypoteční úvěry, spotřebitelské úvěry, kreditní karty, povolené debety. Produkty poskytované mimo TSS (podrozvahové obchody, obchody na finančním trhu se hodnotí dle odlišných principů. Konkrétní obchod lze standardně schválit pouze v případě, kdy je výsledek automatického vyhodnocení žádosti o obchod v některé z procedur sdíleného rizika pozitivní, tj. žádost vyhoví parametrům ratingového modelu. Pokud je žádost automaticky zamítnuta, lze obchod schválit v proceduře

nesdíleného rizika a to pouze při dodržení všech stanovených podmínek. Automatické vyhodnocení žádosti nemůže nahradit znalost klienta obchodním místem. Pokud obchodní místo zjistí v rámci posuzování žádosti o klientovi takovou informaci, která není součástí automatického vyhodnocení žádosti systémem, je nutné ji při schvalování transakce posoudit v závislosti na dopadu do zvýšení rizika banky a zohlednit při rozhodování o poskytnutí/neposkytnutí obchodu; například informace z registru „black-listovaných“ třetích stran, se kterými banka ukončila spolupráci nebo z registru mimořádných událostí (podvodů), zjištění z ověření stability příjmů klienta, zejména u příjmů z podnikání, apod. Pokud je obchod schválen na výjimku ze stanovených metodických postupů, tzn. s využitím procedury výjimky, je třeba zaručit výsledovatelnost schválení výjimky, tzn. že všechny podklady k posouzení výjimky včetně rozhodnutí schvalovatele musí být přiloženy k úvěrové dokumentaci tak, aby udělení výjimky bylo doloženo u konkrétního případu.

Hodnocení rizika konkrétního obchodu probíhá v C4M, na základě žádosti o aplikační rating volané z TSS ve třech krocích:

- předselekce – informativní hodnocení na základě neověřených dat (žádost o aktivní obchod není ještě podepsána).
- skóring – hodnocení na základě ověřených dat. Aplikační data klienta by neměla být mezi jednotlivými voláními skóringu bezdůvodně modifikována, lze však měnit parametry obchodu. Údaje o zajištění ještě nejsou zapsány v systému Bagman.
- final – konečné hodnocení, po kterém C4M považuje obchod za schválený/zamítnutý a očekává potvrzení poskytnutí/zamítnutí obchodu.

Proces zpracování žádosti klienta o aktivní obchod se obecně skládá z několika fází:

- Identifikace klienta v IT systémech KB (TSS) a převzetí žádosti klienta o konkrétní obchod.
- Kontrola náležitostí žádosti a úplnosti požadovaných podkladů.
- Výběr požadovaného produktu.
- Volba způsobu (procedury) hodnocení žádosti.
- Sběr a kontrola dat pro hodnocení klienta (aplikační data klienta).
- Podpis žádosti klientem.
- Udělení/neudělení souhlasů klienta s externími registry (BRKI/NRKI, SOLUS).
- Automatické vyhodnocení žádosti prostřednictvím ratingového modelu.

- Schválení žádosti příslušnou schvalovací autoritou v souladu s předpisy na schvalovací pravomoci v oblasti aktivních obchodů delegované úseku Řízení rizik, resp.

Administrativní zpracování obchodu v interních systémech banky a poskytnutí aktivního obchodu

Sběr dat pro hodnocení klienta je podporován aplikací TSS a je detailně popsán v případě: hypotečních úvěrů pro občany a spotřebitelských úvěrů

7.2.4 Analýza hodnocení obchodu

Analýza hodnocení žádosti o konkrétní obchod závisí na typu produktu a použitém modelu hodnocení rizika. Hodnocení kreditního rizika FOO probíhá podle některé z následujících procedur implementovaných v TSS:

- Standardní procedura aplikačního ratingu
- Zjednodušená procedura výběrové sestavy na základě ratingu chování
- Procedura poskytování zaměstnaneckých úvěrů
- Procedura poskytnutí úvěru s použitím rychle likvidního zajištění
- Procedura studentská
- Procedura Nabídkový limit
- Procedura nesdíleného rizika
- Metodická výjimka
- Technická výjimka

V procesu hodnocení žádosti klienta/dlužníka (spoludlužníka/ručitele) jsou obecně vyhodnocovány následující informace (výsledek vyhodnocení závisí na zvolené proceduře):

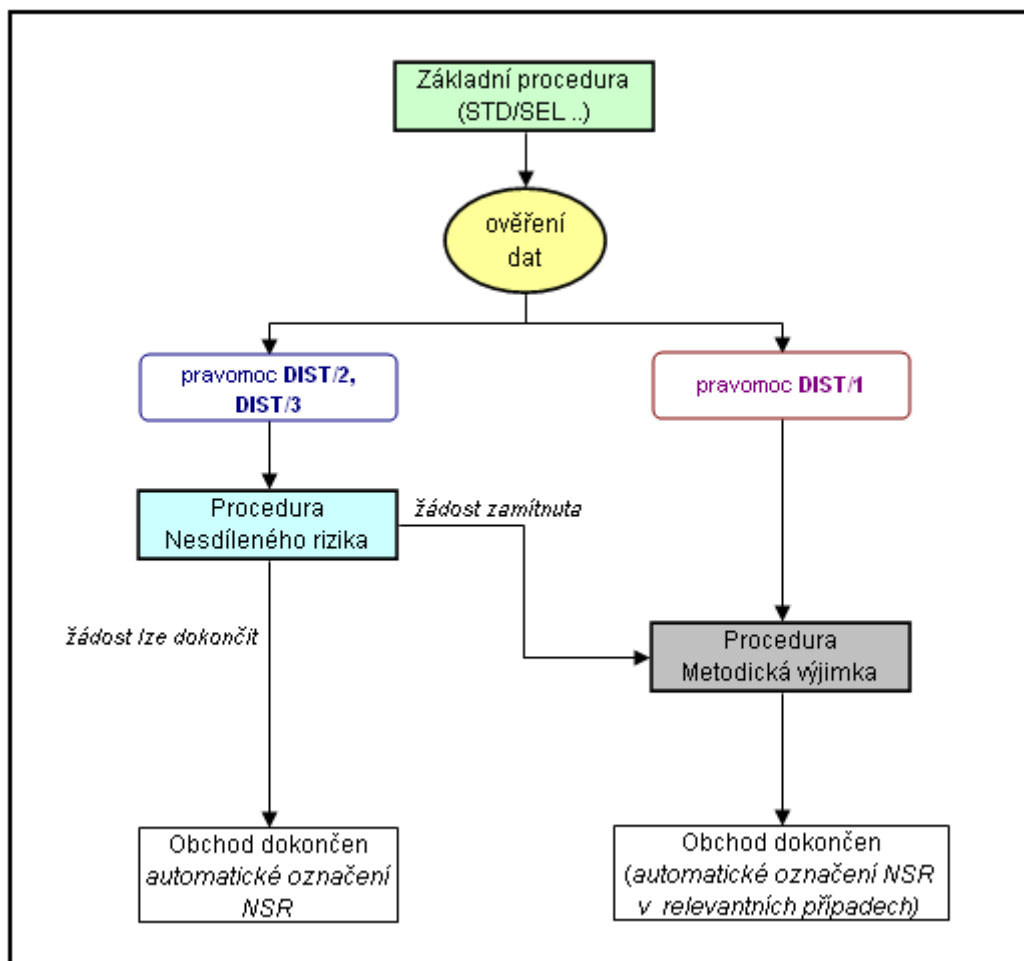
- Aktuální stav pohledávek banky za klientem vedeným pod RČ (a IČ, pokud je žadatel současně také osobou podnikající) po lhůtě splatnosti a default účastníků obchodu v bance nebo u jiných společností finanční skupiny (např. MPSS).
- Negativní informace o klientovi v interním registru RRS (záznam typu BLACK nebo RED znamenají zamítnutí ve standardní proceduře), informace o exekucích evidovaných na účtech v bance.
- Ověření klientských údajů v CAS

- Pozitivní a negativní informace o klientovi a jeho pohledávkách (mimo KB) v externích registrech BRKI/NRKI (záznam typu BLACK, RED!!!, RED!! a RED! znamenají zamítnutí ve standardní proceduře).
- Negativní informace o klientovi a jeho pohledávkách (mimo KB) v externím registru SOLUS (záznam typu BLACK, RED!!!, RED!! a RED! znamenají zamítnutí ve standardní proceduře).
- Aplikační data klienta, které o sobě klient uvede v aplikačním formuláři (zaměstnání, rodinný stav, bytové poměry, věk, příjmy a výdaje, atd.).
- Data chování klienta v KB (transakční obraty, objemy deposit, úvěrová historie, atd.).
- Parametry úvěru, o který klient žádá (objem, splatnost, atd.).
- Hodnota a typ zajištění.
- Produktové limity a sublimity angažovanosti.
- Úvěrová angažovanost KB vůči klientovi vedenému pod RČ (a IČ, pokud je žadatel současně také osobou podnikající).

Výstupem procesu hodnocení žádosti jsou:

- Odpověď na hodnocení žádosti (ANO/NE), v případě negativní odpovědi i důvody, proč byla žádost zamítnuta.
- Ratingové pásmo AR1 až AR8 u procedury aplikačního ratingu / riziková třída RC1 až RC11 u procedury výběrová sestava. Ratingové pásmo spolu s dalšími parametry obchodu (např. typ produktu, výše úvěru, oceněná hodnota zajištění, výše použitých vlastních zdrojů při koupi nemovitosti) rozhoduje o tom, zda je možno daný obchod poskytnout.
- Splátkové limity (limity volných zdrojů klienta použitelných ke splácení obchodu) a limity angažovanosti.
- Hodnota SRN pro danou transakci.

Obrázek č. 1: Schéma postupu schvalovacího procesu

Zdroj: Vlastní

7.2.5 Analýza zamítnutí obchodů

Žádost může být zamítnuta z následujících důvodů (může nastat i více důvodů současně).
Důvody zamítnutí závisí na zvolené proceduře.

- Klient je aktuálně po splatnosti nebo v defaultu.
- Ke klientovi je evidována závažná negativní informace v registrech RRS (záznam typu BLACK nebo RED), BRKI/NRKI nebo SOLUS (záznam typu BLACK, RED!!!, RED!!, RED!).
- Negativní výsledek ověření dat v CAS (negativní informace typu RED, BLACK)
- Na klienta bylo vydáno nařízení výkonu rozhodnutí / exekuce.

- Žádost byla ohodnocena v nedostatečném ratingovém pásmu / rizikové třídě (povolená pásma jsou definována pro jednotlivé produkty a závisí na použité proceduře a parametrech obchodu).
- Nedostatečný splátkový limit – nedostatečné příjmy žadatelů k pokrytí požadované měsíční splátky.
- Překročení produktových limitů nebo sublimitů angažovanosti.
- Nedostatečné zajištění úvěru (to, zda je zajištění dostatečné, závisí na použité proceduře a je definováno pro jednotlivá ratingová pásma, jednotlivé produkty příp. skupinu produktů apod.).
- Negativní marže pro spotřebitelské úvěry.
- Není splněna některá z dodatečných podmínek pro poskytnutí některých produktů, např. FLEXI hypotéka, Předhypoteční úvěr bez zajištění, atd.
- Pro stejné rodné číslo žadatele je rozpor mezi jménem uvedeném na TSS obrazovce s detailním výpisem z externích registrů a jménem uvedeným v občanském průkazu žadatele (pro možnost pokračování ve zvolené proceduře nutno kontaktovat útvar Credit Risk Prevention 9106).

Proces hodnocení ručitele je stejný jako proces hodnocení dlužníka standardní procedurou aplikačního ratingu. Ručení není přijato:

- pokud ručitel nesplňuje stejnou sadu podmínek jako žadatel o daný obchod a / nebo
- k ručiteli je evidována závažná negativní informace (záznam typu BLACK nebo RED) v interním registru RRS nebo (záznam typu BLACK, RED!!!, RED!!, RED!) v externích registrech BRKI/NRKI nebo SOLUS
- ručitel je cizí státní příslušník

7.2.6 Procedura výběrové sestavy

Zjednodušená procedura výběrové sestavy na základě behaviorálního ratingu využívaná pro poskytování spotřebitelských úvěrů

- Jedná se o zjednodušenou proceduru sdíleného rizika, kterou lze využít u klientů již předskórovaných modelem ratingu chování

- Procedura je určena pro nezajištěné spotřebitelské úvěry (Osobní úvěr, Perfektní půjčka, Optimální půjčka, Modrá půjčka), kreditní karty osobní a povolené debety banky.
- Vhodní klienti s alespoň 6-ti měsíční historií v bance, popř. v MPSS, jsou identifikováni behaviorálním ratingovým modelem a zařazeni v okamžiku výpočtu čtvrtletního kampaňového limitu na Výběrovou sestavu. Model hodnotí transakční data a data chování klienta v bance a MPSS.

Následující klienti jsou vyloučeni:

- aktuálně po splatnosti nebo defaultu (RC 11),
- klient s rizikovou třídou RC7-RC10,
- záznam typu BLACK nebo RED v interním RRS,
- zaměstnanci KB,
- daňoví nerezidenti.

V proceduře poskytnutí Výběrová sestava vychází proces hodnocení žádosti primárně ze skutečnosti, že klient byl již schválen modelem ratingu chování. V rámci procedury je ověřeno, zda parametry obchodu, o který klient žádá (objem, splatnost, atd.), odpovídají vypočteným limitům. V okamžiku žádosti o obchod jsou vždy získávány informace z externích registrů BRKI/NRKI a SOLUS u všech klientů (stávajících i nových, tj. těch, kteří nejsou klienty banky alespoň 6 měsíců). Je-li v externích registrech identifikována negativní informace, obchod je zamítnut.

Pro účely marketingových kampaní jsou čtvrtletně generovány výběrové sestavy klientů s předschválenými limity platnými po dobu 3 měsíců (dostupné v TSS) – typicky od začátku do konce kalendářního čtvrtletí. Sběr aplikačních dat není v proceduře výběrové sestavy povinný v plném rozsahu, ale je striktně doporučeno aplikační data sbírat (pokud klient souhlasí) pro analytické účely.

7.2.7 Rozbor procedury nesdíleného rizika (NSR)

Procedura je definována pro hypoteční úvěry, spotřebitelské úvěry (Osobní úvěr, Perfektní půjčka, Optimální půjčka, Modrá půjčka, úvěr Gaudeamus, úvěr na nemovitost), kreditní karty osobní a povolené debety. V proceduře nesdíleného rizika probíhá proces zpracování žádosti stejným způsobem jako ve standardní proceduře s tím rozdílem, že některé důvody

zamítnutí žádosti definované ve standardní proceduře nemusí vést k zamítnutí v proceduře nesdíleného rizika. Proceduru nesdíleného rizika je možné použít pouze tehdy, je-li žádost nejprve zamítnuta standardní procedurou (netýká se povoleného debetu) a to jedním z následujících důvodů.

- ke klientovi je evidována závažná negativní informace v interním registru RRS (záznam typu BLACK nebo RED) nebo
- závažná negativní informace v externích registrech BRKI/NRKI (záznam typu RED!) nebo
- závažná negativní informace v externím registru SOLUS (záznam typu RED!), přičemž tuto podmínku je možno považovat za splněnou i v případě, že je u klienta evidován záznam typu RED!! nebo RED!!! z důvodu již dříve zaplacené pohledávky, pokud jí nebyla splněna podmínka materiality (tzn. že výše pohledávky byla nižší než 500,- Kč, resp. než 2.000,- Kč v případě telekomunikačních operátorů). Klient musí tuto skutečnost prokázat výpisem z registru SOLUS. Musí být zřejmá identifikace společnosti, která pohledávku evidovala a potvrzením vydaným danou společností o výši dlužné částky – dokumenty prokazující splnění podmínek musí být součástí úvěrové složky.
- žadatelé nejsou aktuálně delikventní (tj. v registrech není uvedena informace „po splatnosti“ nebo „zesplatněn“) a tuto skutečnost jsou schopni doložit písemným potvrzením od věřitele nebo příslušnou fakturou a výpisem z účtu, z něhož je možné jednoznačně určit, že tato faktura byla uhrazena. Tyto doklady (spolu s otiskem obrazovky TSS s detailem původní informace z registrů) musí být součástí dokumentace k obchodu,
- nedošlo k překročení sublimitů angažovanosti pro nezajištěné úvěrové produkty žadatele, tj. překročení celkového limitu pro povolené debety, kreditní karty a nesplacené části nezajištěných spotřebitelských úvěrů ve výši 250 tis. Kč (klient v pásmu AR1-3) / 150 tis. Kč (klient v pásmu AR4)

Pokud je ve standardní proceduře obchod zamítnut z více než jednoho z výše uvedených důvodů, není možné proceduru nesdíleného rizika použít. Nejnižší schvalovací úroveň pro schválení obchodu poskytnutého procedurou nesdíleného rizika je ředitel pro občany a firemní klientelu. Součástí rozhodnutí schvalovatele o schválení obchodu vždy musí být řádné odůvodnění použití procedury nesdíleného rizika (např. výše použitých vlastních zdrojů klienta, účel financování vlastních bytových potřeb, apod.).

7.2.8 Omezení poskytnutí procedury nesdíleného rizika

V následujících případech nelze proceduru nesdíleného rizika použít, žádost bude zamítnuta:

- a) Klient je aktuálně delikventní (tj. v registrech informace „po splatnosti“ nebo „zesplatněn“) nebo v defaultu. Týká se pohledávek po splatnosti evidovaných u jiných peněžních ústavů (podle informací v externích registrech BRKI/NRKI, SOLUS).
- b) Žádost byla v proceduře nesdíleného rizika zamítnuta z důvodu negativního výsledku ověření dat v CAS (negativní informace typu RED, BLACK).
- c) U klienta je evidována kombinace následujících faktorů zvyšujících riziko:
 - k žadateli nebo spolužadateli je evidována negativní informace v externích registrech BRKI/ NRKI (záznam typu RED!), SOLUS (záznam typu RED!, resp. RED!!, RED!!! při splnění podmínky již uhrazené pohledávky, jejíž výše nepřesáhla 500,- Kč, resp. 2.000,- Kč v případě telekomunikačních operátorů)
 - žadatel nebo spolužadatel je aplikací zamítnut z důvodu nedostatečného skóre
- d) Ke klientovi je evidován vícenásobný negativní záznam v externích registrech BRKI/ NRKI (typu RED!), a/ nebo SOLUS (záznam typu RED!, resp. RED!!, RED!!! při splnění podmínky již uhrazené pohledávky, jejíž výše nepřesáhla 500,- Kč, resp. 2.000,- Kč v případě telekomunikačních operátorů)
- e) Ke klientovi je evidován vícenásobný záznam v interním registru rizikových subjektů RRS
- f) Ke klientovi je evidována závažná negativní informace v externích registrech BRKI/NRKI a/nebo SOLUS (záznam typu BLACK).
- g) Nedostatečný splátkový limit – nedostatečné příjmy žadatelů k pokrytí požadované měsíční splátky úvěru.
- h) Nedostatečné zajištění úvěru – neodpovídá požadavkům definovaných metodikou pro zajištění.
- i) Překročení produktových limitů, tj. požadovaná výše úvěru je vyšší než produktový limit.
- j) Poměr výše hypotéčního úvěru a oceněné hodnoty zajištění (LTV) je následující:

Tabulka č.1: Poměr LTV, LTC s přiřazenými pásmy

LTV	LTC	AR1	AR2	AR3	AR4	AR5	AR6	AR7	AR8
0-70%	0-70%	ANO							
	70-90%	ANO							
	90-100%	ANO							
	70-85%	ANO							
70-85%	0-70%	ANO							
	70-90%	ANO							
	90-100%	ANO							NE

Zdroj : Komerční banka, a.s.

- k) K ručiteli je evidována závažná negativní informace v interním registru RRS (záznam typu BLACK nebo RED) nebo v externích registrech BRKI/NRKI nebo SOLUS (záznam typu BLACK, RED!!!, RED!!, RED!)
- l) V případě financování prostřednictvím produktů:
- Flexibilní hypotéka s odkladem splátek na počátku
 - Úvěr na notebook
 - Úvěr Garant
 - Hypotéční úvěr Instant

Sběr aplikačních dat je povinný v plném rozsahu.

Tato procedura je implementována v TSS a je označena jako procedura *Nesdílené riziko*.

Existují další postupy schvalování úvěrových obchodů a těmi jsou Metodická výjimka tzn. Je určena pro zpracování případů, kdy nelze použít ani proceduru nesdíleného rizika, avšak žadatel je pro banku strategicky významný a není v zájmu banky takového klienta ztratit. Návrh na udělení metodické výjimky připravuje obchodní místo a musí být doporučen ředitelem regionální pobočky nebo jeho zástupcem. V hodnocení žádosti v této proceduře jsou získávány informace z externích registrů BRKI/NRKI a SOLUS (detail z ext. registrů je dostupný na obrazovkách TSS), nejsou však automaticky brány v potaz při výsledné

odpovědi. Proceduru lze využít v případě výjimek produktových (výjimky z parametrů produktu) nebo příjmových (nedostatečné standardní zdroje pro splácení, nízký splátkový limit). Použití této procedury v TSS je podmíněno udělením metodické výjimky příslušným útvarem k tomu oprávněným. Rozdělení pravomoci pro udělení výjimky (produktové nebo příjmové) se vždy řídí dle toho, zda skutečnost, která udělení výjimky vyvolává, zvyšuje riziko banky či nikoli.

Posledním postupem schvalování je Technická výjimka tzn. procedura je určena pro hypoteční úvěry, spotřebitelské úvěry, kreditní karty a povolené debety.

Používá se pouze v případech, kdy automatické hodnocení prostřednictvím C4M je prokazatelně chybné z technických důvodů (např. neproběhl datový export, chyby v datech nebo v algoritmech, atd.).

Taková žádost klienta je potom, na základě písemné žádosti (e-mailem) obchodního místa, manuálně ohodnocena prostřednictvím určeného pracovníka odboru Skóring. Tuto proceduru lze použít i v případě, kdy došlo k prokazatelné chybě ve vyplnění dat a zároveň byl v procedurách výsledek ověření dat CAS negativní (negativní informace typu RED, BLACK). Žádosti o technickou výjimkou jsou spolu s relevantními materiály zaslány na schránku CKB CFR a pracovník odboru Credit Risk Prevention tuto žádost posoudí a následně zašle stanovisko, zda lze / nelze v obchodu pokračovat.

7.2.9 Analýza získaných dat

Důležitým momentem je včas identifikovat negativní změny u klienta a vyhodnocovat možný dopad do plnění závazků klienta vůči bance (ohrožení splátkové disciplíny) a tím do zvýšení rizika banky, včas identifikovat vznik skutečností, které mohou vést ke zhoršení kódu finanční situace klienta a ke změně klasifikace jeho pohledávek, včas přijímat odpovídající opatření k maximálnímu snížení možných ztrát banky, včas identifikovat riziko zahájení insolvenčního řízení pokud klient FOO je současně klientem banky jako FOP a u klienta FOP jsou identifikovány Rizikové signály.

Následně po poskytnutí obchodu mohou nastat situace, které nikdo nedokáže předvídat a ani není schopen ovlivnit tak jako úmrtí klienta, nový záznam o exekuci na účtech klienta, proti klientovi je vedeno soudní řízení, podezření nebo zjištění protiprávního a podvodného jednání klienta, nový záznam typu BLACK nebo RED v interním registru RRS, v případě zajištění nemovitostí – vznik jiných právních vztahů na zastavených nemovitostech, zejména exekuce, výkon rozhodnutí, sepis nemovité zástavy do konkurzní podstaty, vznik zástavního práva v pořadí před zástavním právem banky. Po té může nastat ze strany banky požadavek dozajištění nebo omezení nebo zastavení čerpání kreditních limitů, realizace rychle likvidních typů zajištění, návrh na restrukturalizaci pohledávek banky, výpověď smlouvy, příp. odstoupení do smlouvy, rozhodnutí o včasném převodu klienta do vymáhání.

Komerční banka používá systém, který je plně automatizovaný pro detekci jednotlivých úvěrových podvodů v drobném bankovníctví a také pro usměrňované reakce na úvěrové podvody ve všech zákaznických segmentech. Systém je plně propojen s procesem hodnocení úvěrového rizika a hlavními aplikacemi banky.

V průběhu roku 2011 vytvořila banka nový interní registr negativních informací. Obsahuje vylepšené výpočty pro vyhodnocení negativních informací, a výrazně tak přispívá k ochraně banky před rizikovými subjekty.

Obecným cílem řízení rizik v bance je harmonizace řízení procesů a nástrojů rizika v celé Skupině. V roce 2011 banka umožnila vybraným dceřiným společnostem možnost sdílet tento nový přístup do vybraných nástrojů systému úvěrového rizika, aby se sjednotil přístup

v oblasti úvěrového rizika k těm společným klientům, kteří k tomu Skupině poskytli výslovný souhlas. Souhlas musí být písemný a je neodvolatelný.

Banka spolupracuje na optimalizaci procesů poskytování úvěrů (Modrá pyramida, SGEF, ESSOX, Factoring banky), aby podpořila své obchodní synergie.

Všechny významné klasifikované angažovanosti jsou posuzovány individuálně, nejméně čtvrtletně, výbory pro opravné položky nebo specialisty vymáhání. Opravné položky jsou vytvářeny na základě současné hodnoty očekávaných budoucích peněžních toků do Banky a po zvážení všech dostupných informací včetně odhadu hodnoty zajištění a očekávané délky procesu inkasa pohledávky. Opravné položky k ostatním pohledávkám (zejména v drobném bankovníctví) jsou vytvořeny na základě statistických modelů s přihlédnutím ke specifickým daných pohledávek (klientskému segmentu, typu produktu, klasifikaci rizika). Tyto modely byly vyvinuty podle požadavků Basel II a byly zavedeny v srpnu 2007. V listopadu 2011 byly v modelech aktualizovány hodnoty „očekávané ztráty“ (Expected Loss) na základě pozorování posledních ztrát a nových rizikových faktorů s ohledem na fázi hospodářského cyklu.

Banka rovněž implementovala pravidelné zpětné testování modelu, aby pečlivě sledovala jeho kvalitu a identifikovala tak včas jeho potenciální zhoršení.

Jako nedílnou součást řízení rizik podrobuje banka své pozice pravidelně zátěžovým testům. Výsledky testování v roce 2011 potvrdily, že by banka splnila požadavek kapitálové přiměřenosti i v případě neočekávaného negativního vývoje české ekonomiky.

Retailové portfolio rovněž zaznamenalo pokles průměrné rizikové váhy především díky vyšším opravným položkám k portfoliu se selháním (zejména na portfoliu hypoték).

7.2.10 Strategie řízení finančních rizik ve Skupině banky

Vedle kreditního rizika a nefinančních rizik je banka vystavena riziku změny úrokových sazeb, měnových kurzů, dostupnosti finančních zdrojů a realizovatelnosti aktiv (finanční rizika). Cílem procesu řízení finančních rizik je udržovat minimální hladinu podstoupených rizik a současně umožnit rozvoj celé skupiny banky. Typicky v oblasti měnového a úrokového rizika jsou metody identifikace, měření a řízení rizika založeny na požadavku minimalizace dopadů do hospodářského výsledku. Riziko likvidity je řízeno s cílem zachování velmi vysoké pravděpodobnosti schopnosti pokrýt možné budoucí odlivy zdrojů z banky.

Z organizačního hlediska je útvar Řízení aktiv a pasiv komerční banky (ALM) pověřen navrhováním metodik měření a řízením rizika úrokových sazeb, likvidity a měnového rizika banky, protože metodicky dohlíží na procesy a postupy řízení aktiv a pasiv v jednotlivých entitách Skupiny. Cílem ALM je odhalování prání špinavých peněz a ostatních souvisejících aktivit v souladu se strategií dosáhnout stability finančního výsledku prostřednictvím minimalizace dopadů z titulu změn úrokových sazeb a měnových kurzů a zároveň v každém momentu disponovat dostatkem likvidních prostředků. ALM provádí tuto optimalizaci finančních výsledků Skupiny prostřednictvím transakcí schvalovaných Výborem řízení aktiv a pasiv.

Členové vrcholového vedení banky schvalují pravidla a metody využívané k řízení rizik, které jsou v souladu s pravidly českých regulatorních orgánů a mezinárodních předpisů v oblasti bankovníctví.

7.2.11 Analýza sledovaných údajů v komerční bance

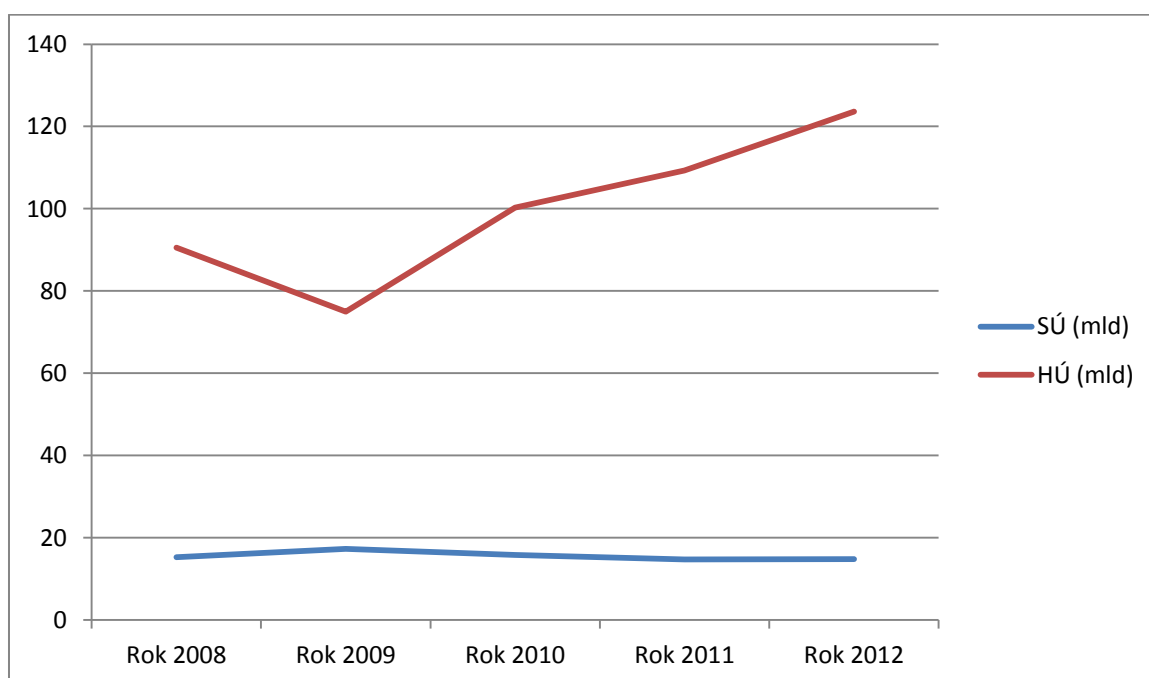
Ke své analýze jsem zjišťovala údaje, které se týkají úvěrů poskytnutých v období od r. 2008 tedy nástup finanční krize do konce roku 2012. Zajímaly mě úvěry poskytované a to i reakce klientů na vývoj hospodářské nestability a velmi důležitý údaj v mém průzkumu byl počet nesplácených úvěrů a vývoj platební morálky občanů.

Tabulka č. 2: Vývoj poskytnutých HÚ

Rok	Objem hypotečních úvěrů (ml.)	Průměrná sazba (HÚ)	Objem SÚ	Průměrná sazba (SÚ)
2008	90,5	5,50 %	15,3	15%
2009	75	5,61 %	17,3	14,2%
2010	100,3	4,23 %	15,8	13,5%
2011	109,3	3,56 %	14,7	13%
2012	123,6	3,17 %	14,8	12%

Zdroj: Vlastní

Graf č.1: Vývoj poskytnutých úvěrů

Zdroj: Vlastní

Z tabulky č. 1 a grafu č. 1 je zřejmé, že do roku 2008 klientela investovala do bydlení, hospodářská situace byla právě na vrcholu konjunktury a tak byly úvěry dostupné hlavně proto, že byla i poměrně nízká nezaměstnanost. Po úderu prvních krizových signálů došlo k rychlému propadu počtu poskytnutých úvěrů. Dochází ke krachům podniků, k masovému propouštění zaměstnanců, úrokové sazby jsou drženy na stále stejné úrovni. Banky vyčkávají na další průběh ekonomických dopadů. Rok 2009 znamená nejhorší rok v oblasti poskytování úvěrů a hypotečních úvěrů. Někteří klienti se pokouší nabrat spotřebitelské úvěry, protože přicházejí o práci. Zde musí být bankovní úředníci velmi obezřetní a vždy zjišťovat zaměstnavatele i v případě úvěrů poskytnutých na skóring chování. Návratnost takových úvěrů je téměř nulová. Úrokové sazby jsou srovnatelné v obou rocích. V souvislosti s těmito událostmi přistupuje banka k dalším opatřením v oblasti řízení rizik. Během roku 2010 banka zavedla inovovanou metodiku prevence a reakce na úvěrové podvody. V této souvislosti proběhl rozsáhlý projekt na vytvoření automatického systému, který ověřuje klientská data ze žádostí pomocí externích registrů pro signalizaci zvýšeného rizika úvěrového podvodu a centralizovaného systému oznamování a reakce na podezření o úvěrovém podvodu. Nový systém je plně propojen s klíčovými aplikacemi banky a je využíván v rámci celé Skupiny. Jedná se o systém CAS – Credit antifraud systém.

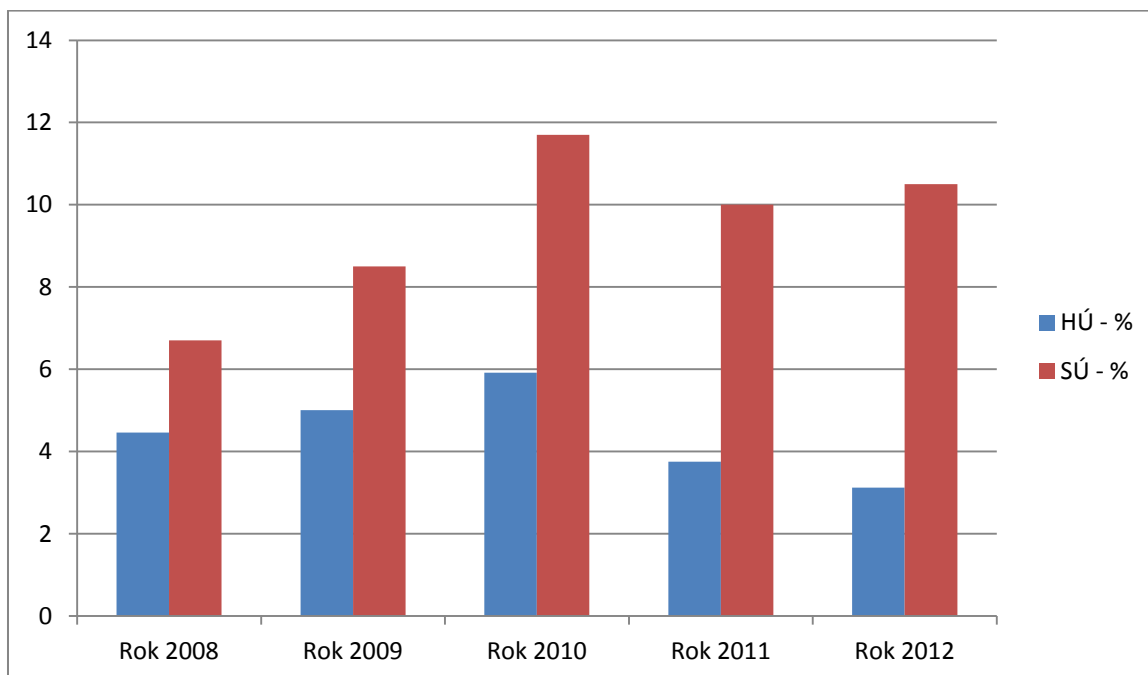
7.2.12 Analýza nesplacených úvěrů

Tabulka č. 3: Objemy nesplacených úvěrů

Rok	Nesplacené HÚ	Objem nesplacených (HÚ) - mld	Nesplacené SÚ	Objem nespl.SÚ-mld
2008	4,46 %	4	6,7%	1
2009	5,01 %	3,7	8,5%	1,4
2010	5,92 %	5,9	11,7%	1,8
2011	3,75 %	4	10%	1,47
2012	3,12 %	3,85	10,5%	1,55

Zdroj: Vlastní

Graf č.2: Míra selhání jednotlivých typů úvěrů obyvatelstvu (%)

Zdroj: Vlastní

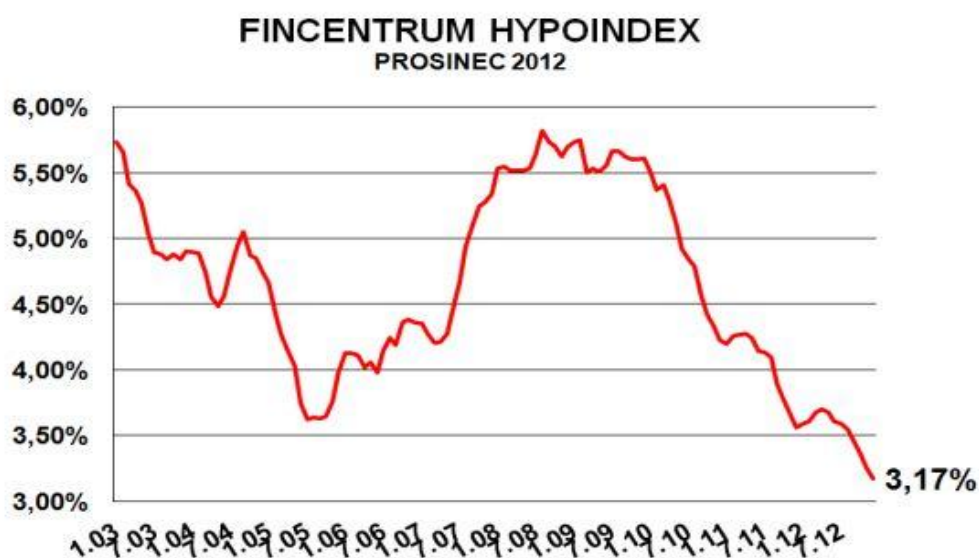
Z tabulky č. 2 je zřejmé, že dochází ke zvyšování objemu nesplacených úvěrů v bance. Toto je názorně představeno i v grafu č. 2. Klienti se dostávají do problémů a úvěry již poskytnuté v minulosti se pomalu přestávají splácet. I zde je zřejmé, že nový systém CAS je třeba

okamžitě realizovat a eliminovat tak vznikající rizika a nepouštět se do dalších. Dle konzultace s pracovníky banky, kteří se aktivně zajímají o defaultní úvěry, bylo zjištěno, že nejvíce úvěrů, které začaly padat do defaultu byli především úvěry z roku 2008 poskytnuté cizím státním příslušníkům a další důležitou skupinou byli občané s příjmy ze zahraničí.

Nejhorší situace byla v roce 2010, kdy spotřební úvěry se selhání představily 11,9 % z objemu celkových spotřebních úvěrů. Tehdy se nenaplnila prognóza, že pořízení žádaného zboží není dostatečná motivace splácet.

Pokud se podíváme na úvěrování v globálním pojetí v České republice je důležité zmínit, že se ČNB pokouší nastartovat strnulost úrokových sazeb a tak v roce 2010 snižuje REPO sazbu, která se projevuje na snížení úrokových sazeb, ta vnáší do bank opět lehce zvýšený zájem o hypoteční úvěry. Zlepšování řízení úvěrového rizika nenapomáhá jen předcházení riziku, ale také významně podporuje obchodní aktivity banky včetně využití obchodních synergií uvnitř Skupiny. Vývoj úrokových sazeb během sledování též ukazuje hypoindex na grafu č. 2

Graf č. 3: Vývoj úrokových sazeb

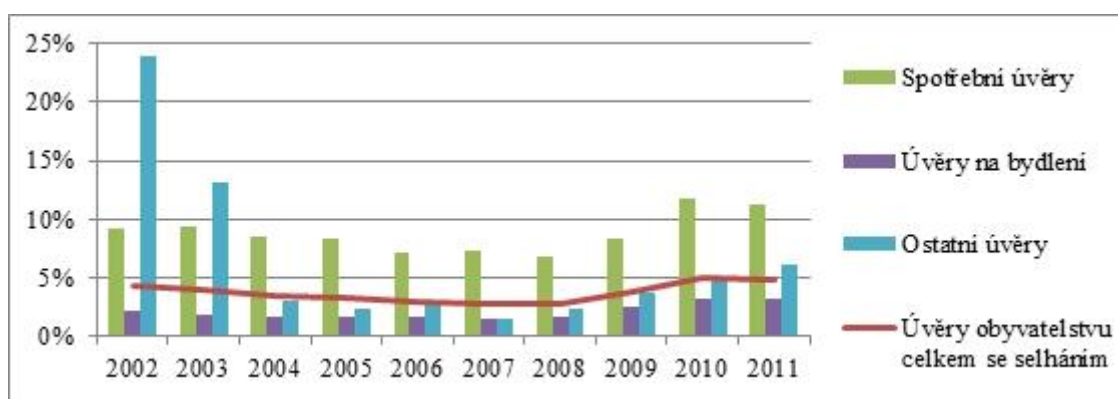
souvisí celá řada činností, které jsou velmi důležité. Banky v roce 2011 půjčovaly nejen domácnostem: s koncem roku 2011 dosahoval celkový objem poskytnutých úvěrů ze strany bank více než 2,3 bilionu korun. Nárůst zaznamenaly úvěry domácnostem (5%).

Pokles úrokových sazeb pokračuje i v roce 2012. Zadluženost domácností u bank činila nárůst o 5,73%. Na každého obyvatele ČR tak připadal dluh ve výši 105 956 korun. (www.cnb.cz)

Data představují ochotu bank poskytovat úvěry a tak oživovat ekonomiku. České domácnosti dlužily bankám na konci loňského roku téměř bilion korun. Krize tempo růstu výrazně zbrzdila, nicméně míra zadlužení neustále roste, vyplývá ze statistik Českého statistického úřadu (ČSÚ). Tento vývoj však představuje pro banky určitá rizika.

Domácnosti si zvykly na zadlužování, půjčovaly si na spotřební zboží, na bydlení, v letech 2011- 2012 se opět zvýšily objemy půjčených peněz. Převyšuje zde počet vypůjčených peněz do bydlení. Klienti jsou obezřetnější, nepůjčí si tak snadno na televizi či jiný spotřebič.

Graf č. 4: Databáze časových řad ARAD

Zdroj :ČNB – databáze časových řad ARAD

Rostoucí počet selhání při splácení způsobila situace na trhu práce, klienti ztrácejí práci, platy stagnují. Nejproblémovější jsou úvěry neúčelové.

Od roku 2009 roste selhání u všech úvěrů na bydlení. Míra selhání dosahuje 6 % v roce 2011.

Za zmínku stojí i graf č. 3 získaný z ČNB, který představuje úvěry se selháním. Zajímavý je fakt, že delikvetní spotřební úvěry přesahovaly úvěry hypoteční, již v roce 2009 došlo k vyšší

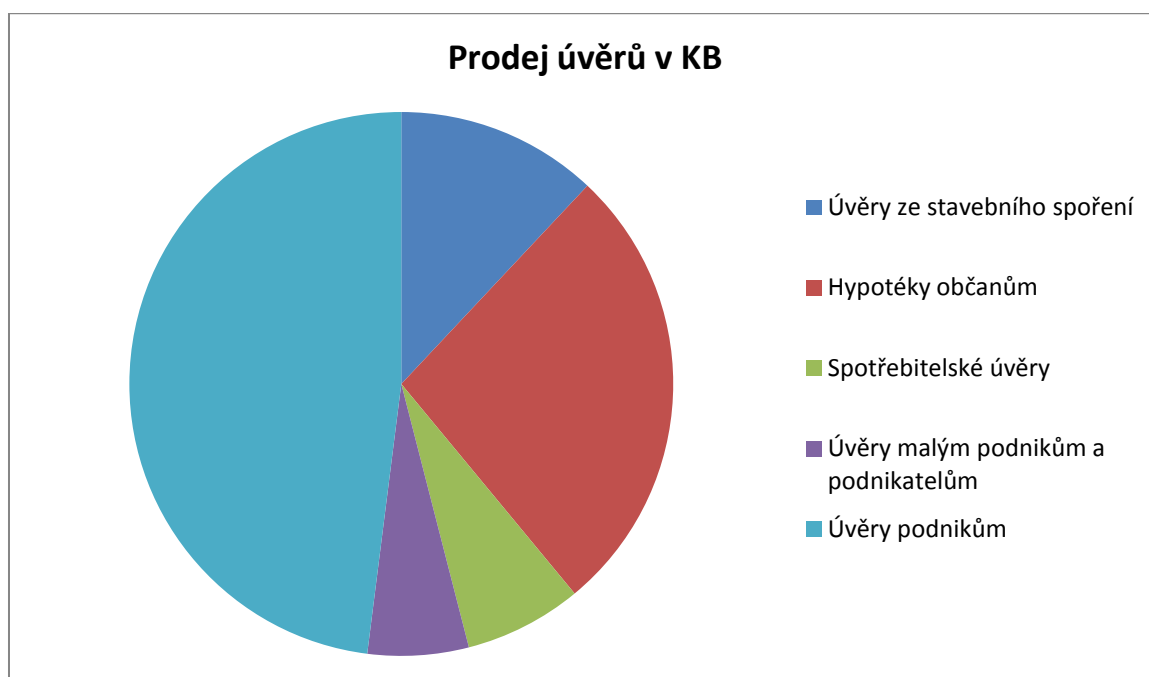
delikvenci u úvěrů hypotečních, v roce 2010 se poměr vyrovnal avšak rok 2011 přinesl opět vyšší delikvenci v oblasti hypotečních úvěrů. Údaje za rok 2012 zatím není k dispozici.

U spotřebitelských úvěrů jsou podle statistik Bankovního registru klientských informací (BRKI) nejvíce riziková dlužníci ve věku 45-54 let. Splátky tři a více měsíců po splatnosti představují 5,5 % objemu úvěrů poskytnutých v této kategorii.

Mezi nejčastější důvody nesplácení patří nečekané výdaje lidí, ale hlavně nízké příjmy nebo ztráta zaměstnání. Lidé bývají lehkomyšní při braní půjček a úvěrů a nezváží nebo si nepřipouštějí možné dopady, co by se stalo, kdyby například přišli o zaměstnání.

Zajímavá je též struktura klientských úvěrů poskytnutých v komerční bance. Poměr poskytnutých hypotečních úvěrů je oproti ostatním úvěrům zásadní. Pro banky je vhodnější poskytovat úvěry s právem zástavním a tím i větší zodpovědnost klientům ke svým závazkům

Graf č. 5 : Struktura klientských úvěrů Skupiny KB

Zdroj: Vlastní

Úvěry podnikům představují nevyšší podíl 48%, následují hypoteční úvěry občanům 27% úvěry ze stavebního spoření 12%, %, Spotřebitelské úvěry 7%, Úvěry malým podnikům a podnikatelům 6%,

Vývoj vztahu banky, a.s. k řízení rizik

Základní činnosti byly v roce 2010 zaměřeny na optimalizaci schvalovacích a sledovacích procesů k podpoře obchodních aktivit, proaktivní předcházení úvěrovým podvodům, podporu synergií ve Skupině, integraci součástí a výsledků Basel II. Dále na aktualizace modelů řízení úvěrového rizika. V segmentu občanů se banka zaměřila hlavně na další zlepšování hodnoticích postupů, které umožňují rychlé a jednoduché schválení základní nabídky úvěrových produktů. Současný model hodnotící data klientů banky a Modré pyramidy byl značně rozšířen o data z ostatních společností Skupiny KB – Penzijního fondu komerční banky a komerční pojišťovny, a dále od IKS banky. Tato úprava dále zvýšila přesnost a potenciál hodnoticího přístupu k poskytování úvěrů. Během roku 2010 byl v bance realizován rozsáhlý projekt vývoje automatizovaného systému pro identifikaci a koordinovanou reakci na podezření na úvěrový podvod. Nový systém byl implementován ve vybraných pobočkách v posledním čtvrtletí roku 2009. V roce 2010 byl systém úspěšně rozšířen v celé distribuční síti. Nový systém je plně integrovaný do klíčových aplikací banky a je plánováno jeho využití v celé Skupině banky.

Banka očekávala, že spotřebitelé zůstanou i v roce 2011 opatrní vůči novým půjčkám, neboť se očekávala, že míra nezaměstnanosti zůstane na relativně vysoké úrovni a disponibilní příjem se pro určitou skupinu spotřebitelů sníží a pro ostatní se zvýší pouze mírně. Dále pokračovala ve zpřesňování používaných postupů a limitů k dosažení optimálního poměru mezi přijímanými riziky a rozvojem obchodních aktivit. Vedení banky rozhodlo, že zvýší výdaje v roce 2011 a tak ještě více zaintervenovala do výše úrokových sazeb, kde ztrácela na marži z úroků, ale zároveň tím získávala nové klienty do banky.

Další etapou pro řízení rizik byl přenos odpovědnosti schvalovacích procesů přímo na manažery a s tím související kroky. Základní činnosti byly v roce 2011 zaměřeny na novou podobu systému schvalování s důrazem na posílení pravomocí obchodníků, optimalizaci úvěrových procesů a podporu obchodních aktivit Skupiny v rámci programu Ambice 2015, posílení monitoringu úvěrového rizika s ohledem na zkušenosti získané během předchozí sestupné fáze hospodářského cyklu, proaktivní předcházení úvěrovým podvodům, prohloubení integrace komponent a výsledků Basel II, aktualizaci klíčových rizikových modelů v souladu s posledními pozorováními vývoje portfolia s cílem udržet odpovídající marže během celého hospodářského cyklu.

Ve svém základním scénáři očekávaného vývoje komerční banka předpokládá, že vývoj ve druhé polovině roku 2012 bude ovlivněn stagnující či mírně klesající českou ekonomikou, vysokou mírou nejistoty ohledně makroekonomického vývoje, vnímanou jak spotřebiteli, tak podniky, měnovou politikou České národní banky a úsilím české vlády o fiskální konsolidaci. Bankovní sektor v Evropě bude také ovlivněn dosaženou mírou úspěchu při řešení dluhové krize v eurozóně, jakož i postupnou adaptací bank na zvýšené požadavky regulátorů a finančních trhů ohledně kapitálu bank a jejich likvidity. Základní scénář pro druhou polovinu roku nepočítá s novým významným šokem, který by zasáhl evropské finanční trhy. Silná rozvaha a vynikající výkonnost umožní KB v náročném prostředí využít dostupných příležitostí na trhu a nadále vytvářet hodnotu pro zákazníky, akcionáře i ostatní partnery.

Hypotéky, podpořené nízkými úvěrovými sazbami a zlepšenou dostupností bydlení, zůstanou nejdynamičtější částí úvěrového portfolia. Naopak růst spotřebních úvěrů se v blízké budoucnosti, vzhledem k nízké důvěře v ekonomice, neočekává. Mírný růst objemu úvěrů a depozit by ve druhé polovině roku 2012 kompenzoval dopady prostředí nízkých úrokových sazeb a významného tržního tlaku na ceny finančních služeb a produktové marže.

Poté, co Česká národní banka snížila na konci června dvoutýdenní repo sazbu o 25 bazický bodů úrokové sazby v prvních týdnech druhého pololetí dále klesaly. Konkurence v úvěrování nepolevovala a posun ve struktuře úvěrového portfolia směrem k produktům s nižší marží mělo také vliv na úrokové rozpětí.

8 Navržené nové metodiky

Cílem mé práce bylo nejen zhodnocení vývoje poskytování spotřebitelských úvěrů a následné splácení, ale cílem bylo též navržení nových metodik, tak aby se dalo předcházet problémům s nesplácením těchto úvěrů. Úvěry již poskytnuté můžeme jen stěží dnes ovlivnit. Je třeba se z chyb a z činění klientů ponaučit a vytvořit takové mechanismy, aby ztráty banky byly minimální. Velmi důležité je sledování makroekonomických ukazatelů, které nasměrují cestu, kudy se budou banky ubírat a předpoklad, jak se klient bude chovat.

Východiskem z problémových úvěrů je především prevence a včasná detekce problémů a to ve čtyřech základních rovinách. Ta první je důležité jak předejít špatným úvěrům, druhá rovina se již týká úvěrů problémových, ve třetí rovině přichází na řadu realizace zajištění úvěrů a konečná fáze spočívá v likvidaci nesplácených úvěrů.

V případě realizace zajišťovacích instrumentů může dojít k realizaci neboli prodeji zástav tato cesta bývá velmi zdlouhavá. Banka předává své inkasní společnosti problémové úvěry, které se rázem stávají ztrátovými. Inkasní společnost podává návrh na vydání exekučního příkazu a nadále se postupuje dle zákona č. 120/2001 Sb. na realizaci majetku.

Ve své analýze jsem postrádala určitý druh monitoringu banky, zaměřený na problémové klienty. Ti klienti, kteří se dostávají do registrů, jsou označováni centrálně, avšak zde chybí monitoring klientů, kterým je odepřen aktivní obchod z důvodu negativních informací, které získávají zaměstnanci komerční banky již na samém počátku při zadávání klienta do systému banky. Tento proces je časově náročný pro bankovní poradce a ve finále zbytečný.

Měla by být vytvořena určitá databáze klientů problémových, kam by byli zaznamenáni a to včetně klientů, které bankovní poradci znají osobně a je o nich známo, že se jedná o nespolehlivé, problémové klienty. To znamená, že pokud přijde klient do komerční banky a má zájem o úvěrový obchod, bankovní poradce by si zadal pouze rodné číslo do speciálně vytvořeného systému a ten by ohlásil, zda je klient clear a nebo by označil klienta !(varování). V požadovaném obchodu by se vůbec nezačalo pracovat a tím si nejen šetřit čas, ale hlavně by se předešlo úvěrování delikventnímu klientovi. Databáze by se měla aktualizovat každý měsíc tak, aby obsahovala aktuální údaje a tím by došlo k zásadnímu posílení úvěrového rizika s ohledem na zkušenosti získané během klesající fáze hospodářského cyklu.

Druhou metodiku, kterou bych navrhovala, by byla pravidelná aktualizace systému CAS. Systém CAS je, jak jsem již ve své práci zmínila, systém který se snažím detekovat pokus o podvod klienta. Systém pracuje na bázi propojení systémů zveřejněných na internetu se systémem komerční banky, a.s.. Komunikují zde aktuální občanské průkazy, platná, ale i pozastavená živnostenská oprávnění. Vazba na zaměstnavatele, vzájemné rodinné vazby, insolvenční řízení, vyhlášení konkurzu, likvidace podniku a další důležité informace.

Vzhledem k vysokému tlaku na zaměstnance bank, kdy se snaží leckdy za každou cenu poskytnout úvěrový obchod, se bankovní poradci naučí rozpoznat citlivost a též výběr dat, které tento systém ověřuje. Naučí se obcházet ve prospěch klienta tuto aplikaci tak, aby bylo možno úvěr poskytnout a tím si udržet požadované plnění produktů. Klient ačkoliv je opředěn dalšími jistícími produkty např. pojistnými smlouvami různých druhů, se často stává problémovým a žádná pojistná smlouva nepomůže, protože zpravidla není placena stejně jako úvěr.

Závěrem druhá, navrhovaná metodika spočívá v aktualizaci dat, které systém CAS zpracovává. Mělo by docházet alespoň každý druhý měsíc k různým, novým kombinacím v systému propojení, případně k napojení dalších nových údajů, které se váží na fyzické osoby, na fyzické osoby podnikatele a též právnické osoby. Aktualizace všech důležitých dokumentů, vyhlášení insolvence, prohlášení konkursu a podobné velmi citlivé údaje by měly být zaneseny ihned a online.

9 Závěr

Při studiu nejrůznějších materiálů, literatury, internetových odkazů se dá konstatovat, že český bankovní systém je stabilní a zůstane stabilní i v roce 2013. Pohybujeme se na vysoce konkurenčním trhu, který se dá označit jako ryzí komerční bankovníctví.

V tomto konkurenčním boji vzešla sledovaná komerční banka, a.s. jako jedna z nejlepších. Prošla finanční krizí, která nás zasáhla v roce 2008 a otrásla tak trhem spotřebitelských úvěrů. Došlo ke zpřísnění podmínek v oblasti poskytování úvěrů. Lidé začali mít problém se získáním úvěrů. V jejím důsledku došlo k navýšení úrokových sazeb, které však musely v následujících letech opět klesat, aby došlo k oživení a nastartování ekonomiky, která se dostávala do nepříznivých čísel.

Díky konkurenci došlo k dalšímu vývoji v oblasti poskytování spotřebitelských úvěrů. Banky se snaží více nalákat a získat klientelu a to pomocí různých slev a právě úrokových snížení. KB očekávala, že spotřebitelé zůstanou i v roce 2011 opatrní vůči novým půjčkám, neboť se očekávala, že míra nezaměstnanosti zůstane na relativně vysoké úrovni a disponibilní příjem se pro určitou skupinu spotřebitelů sníží a pro ostatní se zvýší pouze mírně. Dále pokračovala ve zpřesňování používaných postupů a limitů k dosažení optimálního poměru mezi přijímanými riziky a rozvojem obchodních aktivit. Úrokové sazby do roku 2008 rostly, růst pokračoval ještě v roce 2009, rok 2010 byl rokem zlomovým. Vedení banky rozhodlo, že zvýší výdaje v roce 2011 a tak ještě více zaintervenovala do výše úrokových sazeb, kde ztrácela na marži z úroků, ale zároveň tím získávala nové klienty do banky.

Došlo k prvnímu snížení úrokových sazeb a to pokračovalo každým následujícím rokem až do současnosti. Je zde vidět oživení na trhu s hypotékami.

Objemy hypotečních úvěrů mají vzrůstající tendenci a to i v kritických letech 2009, rapidní nárůst byl zaznamenán v roce 2012 a to hlavně v souvislosti s nízkou úrokovou sazbou.

Naopak v oblasti spotřebitelských úvěrů hlavně neúčelových dochází k nárůstu do r. 2009 a po té, i když jsou sazby snižovány, přesto dochází k poklesu poskytovaného objemu.

Z čísel zveřejněných ČNB a též ČSÚ je patrné, že dochází k zadlužení obyvatel ČR každoročně zhruba o třetinu. Přesto jsou obyvatelé ČR ve srovnání s obyvateli Evropské unie stále minimálně zadlužení.

Další etapou pro řízení rizik byl přenos odpovědnosti schvalovacích procesů přímo na manažery a s tím související kroky. Základní činnosti byly v roce 2011 zaměřeny na novou podobu systému schvalování s důrazem na posílení pravomocí obchodníků, optimalizaci úvěrových procesů a podporu obchodních aktivit Skupiny v rámci programu Ambice 2015, posílení monitoringu úvěrového rizika s ohledem na zkušenosti získané během předchozí sestupné fáze hospodářského cyklu, proaktivní předcházení úvěrovým podvodům.

Počet nesplacených úvěrů byl další předmět analýzy této diplomové práce. Ze zjištěných údajů je zřejmé, že počet delikventních klientů se držel vyváženě. Nejvyšší tempo nárůstu se projevilo v roce 2010. Největším rizikem se stalo zadlužování nízkopříjmových skupin. Život na dluh je často spojen s nedostatečným finančním vzděláním dlužníků. Nastává zde jiný druh problému a to je snadný přístup k nevýhodným úvěrům od nebankovních institucí za velmi specifických podmínek. Ve fázi recese vzniká potenciální riziko vyššího tempa zadlužování obyvatel.

Ve svém základním scénáři očekávaného vývoje Komerční banka předpokládá, že vývoj ve druhé polovině roku 2012 bude ovlivněn stagnující či mírně klesající českou ekonomikou, vysokou mírou nejistoty ohledně makroekonomického vývoje, vnímanou jak spotřebiteli, tak podniky, měnovou politikou České národní banky a úsilím české vlády o fiskální konsolidaci. Bankovní sektor v Evropě bude také ovlivněn dosaženou mírou úspěchu při řešení dluhové krize v eurozóně, jakož i postupnou adaptací bank na zvýšené požadavky regulátorů a finančních trhů ohledně kapitálu bank a jejich likvidity. Základní scénář pro druhou polovinu roku nepočítá s novým významným šokem, který by zasáhl evropské finanční trhy. Silná rozvaha a vynikající výkonnost umožní KB v náročném prostředí využít dostupných příležitostí na trhu a nadále vytvářet hodnotu pro zákazníky, akcionáře i ostatní partnery.

Hypotéky, podpořené nízkými úvěrovými sazbami a zlepšenou dostupností bydlení, zůstanou nejdynamičtější částí úvěrového portfolia. Naopak růst spotřebních úvěrů se v blízké budoucnosti, vzhledem k nízké důvěře v ekonomice, neočekává. Mírný růst objemu úvěrů a deposit by ve druhé polovině roku 2012 kompenzoval dopady prostředí nízkých úrokových

sazeb a významného tržního tlaku na ceny finančních služeb a produktové marže. Poté, co Česká národní banka snížila na konci června dvoutýdenní repo sazbu o 25 bazický bodů úrokové sazby v prvních týdnech druhého pololetí dále klesaly. Konkurence v úvěrování nepolevovala a posun ve struktuře úvěrového portfolia směrem k produktům s nižší marží mělo také vliv na úrokové rozpětí.

Závěrem je třeba konstatovat, že komerční banka, a.s. je dobře kapitálově vybavena a její likvidita dosahuje dostatečné výše, aby i nadále rozvíjela své aktivity včetně financování svých klientů. Banka buduje dlouhodobé partnerství se svými klienty, snaží se identifikovat potřeby svých klientů a to především proaktivním přístupem. Poptávka zákazníků a to jak spotřebitelů, tak podniků, po nových úvěrech bude v nejistém makroekonomickém prostředí omezená. Finanční situace českých domácností je uspokojivá, zadlužení je v mezinárodním srovnání nízké. Z výsledků zátěžových testů České národní banky je patrné, že český bankovní sektor je schopen odolat nepříznivému vývoji domácí či zahraniční ekonomiky i otřesům v oblasti finančního systému. V rámci českého bankovníctví je postavení komerční banky, a.s. velmi silné. Kritéria pro poskytování úvěrů byla nastavena tak, aby byla zajištěna uspokojivá výkonnost banky a to i ve fázi klesajícího hospodářského cyklu. Financování banky je nezávislé na finančních trzích hlavně díky výši klientských vkladů. K růstu celého portfolia by měly přispět právě hypoteční úvěry.

10 Summary

The aim of my work is to analyze the existing risk management practices, the origin of the risks associated with the economic crisis, to assess the effectiveness of current management and try to find new solutions.

The first part is devoted to the description of consumer credit and mortgage loans, the risk characterization. The second part is devoted to the presentation of a particular bank, the analysis of current ways to prevent potential risks incurred. The Bank has provided data on the amount of loans and also loans of default and up to 2008 by 2012. These data were analyzed in the context of the ongoing financial crisis and were evaluated. The largest decline in outstanding loans occurred in 2010. Subsequently, the Bank has come up with new methods of risk management. This was reflected in the next period. A methodology which would help to improve monitoring of risk reporting commercial banks.

Finally, it should be noted that the bank building long-term partnerships with its clients, trying to identify the needs of their clients, especially proactive approach. Customer demand both consumers and businesses, for new loans will be in an uncertain macroeconomic environment is limited. The financial situation of Czech households is satisfactory, debt is low in international comparison. The results of stress tests Czech National Bank shows that the Czech banking sector is able to withstand adverse developments in the domestic and foreign shocks in the economy and the financial system. The Czech banking status commercial banks, as very strong. The criteria for granting loans was set up to ensure the satisfactory performance of the bank, even in declining phase of the economic cycle. Bank financing is independent of financial markets, mainly due to the amount of customer deposits. The growth of the portfolio should contribute just mortgage loans

11 Přehled použité literatury

1. DVOŘÁK, P., *Bankovníctví pro bankéře a klienty*, Praha LINDE PRAHA a. s. – právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořinkové a Jana Tuláčka Praha, 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X
2. BĚHOUNEK, P., *Úvěry a půjčky*, Nakladatelství Jiří Motloch - Sagit 2000. ISBN 80-7208-155-1
3. PAVELKA, F., OPLTOVÁ, R., *Jak správně na hypotéky*, 2. vyd. Praha: Consultinvest 2003, 151 s. IBSN 80-901486-7-3
4. SYROVÝ, P., *Financování vlastního bydlení*, Praha: grada Publishing 2005. 123 s. ISBN 80-247-1097-8
5. ŠEFLOVÁ, O., *Specializované bankovníctví-dodatek*, 1. Vydání Praha: Bankovní institut vysoká škola, 2006. 118 s. IBSN 80-7265-091-0.
6. RAFTERY, J., *Risk Analysis in Project Management*. London: Spon 1994, 141 s.
7. SMEJKAL, V. RAIS K., *Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích*, Grada Publishing, a.s., 2006. 296 s. ISBN 80-247-1667-4
8. TICHÝ, M., *Ovládání rizika: analýza a management*, C.H.Beck v Praze, 2006, 396 s. ISBN 80-7179-415-5
9. JÍLEK, J., *Finanční rizika*, Grada Publishing , spol. s r.o., 2000, 194 s. IBSN 80-7169-579-3
10. MERNA, T., FAISAL F., *Risk management*, Computer Press, a.s. 2007, 194 s. ISBN 978-80-251-1547-3
11. SCHALL, L. D., HALEY C. W., *Introduction to Financial Management*. 6th Edition McGraw-Hill, 1991, 894 s.
12. SMITH, P.G., MERRITT G. M. *Proaktive Risk Management*. New York: Productivity Press, 2002, 226 s.
13. SAMUELSON, P. A., NORDHAUS W. D., *Ekonomics*. 18th Edition. New York: McGraw-Hill/Irvin, 2004, 800 s.

Internetové zdroje

1. *Finance: Komerční banka, a.s.* [online]. [cit. 15.12.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/publikace-kb.shtml>
2. *Finance: Komerční banka, a.s.* [online]. [cit. 28.12.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.kb.cz/cs/lide/obcane/pujcky/penize-na-bydleni/index.shtml>
3. *Hypindex.cz.: Finance a úrokové sazby* [online]. [cit. 20.2.2013]. Dostupné z WWW: <http://www.hypindex.cz/fincentrum-hypindex-brezen-2013-cisla-jsou-na-prosincovych-rekordech/>
4. *Finance: ČNB: Statistika* [online]. [cit. 23.2.2013]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/statistika/>
5. *Finance: Business center.cz* [online]. [cit. 23.2. 2013]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/banky/cast6.aspx>
6. *Finance: Business center.cz* [online]. [cit. 20.1.2013]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obchzak/cast3h2d5.aspx>
7. *Novinky.cz* [online]. [cit. 28.2.2013]. Dostupné z WWW: <http://www.novinky.cz/ekonomika/300348-americka-ekonomika-vzrostla-o-2-5-procenta-cekalo-se-ale-vic.html> 8.
8. *Statistický úřad cz.* Statistika rodinných účtů [online]. [cit. 30.11.2012]. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rodinne_ucty
9. *Statistický úřad cz.* Statistika rodinných účtů [online]. [cit. 30.11.2012]. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rodinne_ucty

10. *Ministerstvo financí: spotřebitelské úvěry* [online]. [cit. 25.2.2013]. Dostupné z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_spotreb_uver.html
11. *Ihned.cz: Finanční krize* [online]. [cit. 28.2.2013]. Dostupné z WWW: <http://byznys.ihned.cz/analyzy-a-komentare/c1-59709960-dopad-krize-eurozony-na-cesko-je-vyznamny-svou-rolu-hraje-i-psychologie>

Právní normy

1. *Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách*
2. *Zákon č. 120/2001 Sb. na realizaci majetku*

12 Seznam zkratek

AR	Aplikační rating
BR	Behaviorální rating
BRKI/ NRKI	Bankovní registr klientských informací/ Nebankovní registr klientských informací
C4M	SW aplikace C4M
CAS	Credit Antifraud System
CBCB	Společnost spravující mezibankovní (BRKI) úvěrový registr informací pro retailové klienty
CNB	Česká Národní Banka
CRMC	Výbor pro řízení kreditních rizik (Credit Risk Management Committee)
CVAR	Kreditní ekvivalent hodnoty tržní expozice (Credit Value At Risk)
DIST	Úsek Distribuce (2070)
EAD	Angažovanost v defaultu (Exposure At Default)
FICLI	Databáze klientů mezinárodní sítě SG (Fichier Client International Finances)
FOO	Fyzická osoba občan
FOP	Fyzická osoba podnikatel
KPI	Klíčový ukazatel výkonnosti (Key Performance Indicator)
LTC	poměr výše úvěru ke kupní ceně nemovitosti (Loan to Cost)
LTV	poměr výše úvěru k oceněné hodnotě zajištění (Loan to Value)
LGD	Ztráta z angažovanosti v defaultu (Loss Given Default)
MARK	Úsek Marketingu (2090)
MPSS	Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s.
MRP/Pilotage	Aplikace pro obchody na finančních trzích (Machine Risk Paris/Pilotage)
OM	Obchodní místo
OPUA	Ostatní pohledávky v úvěrové angažovanosti
PD	Pravděpodobnost defaultu (Probability of Default)
RC	Riziková třída klienta (Risk Class)
RISK	Úsek Řízení rizik (2030)
RRS	Registr Rizikových Subjektů

SOLUS	Sdružení na ochranu leasingu a úvěrů spotřebitelům spravující registry negativních klientských informací
SRN	Standardní rizikové náklady
TSS	SW aplikace TSS3
US	Úroková sazba

13 Seznam tabulek

Tabulka č.1: Poměr LTV, LTC s přiřazenými pásmy	51
Tabulka č. 2: Vývoj poskytnutých HÚ	56
Tabulka č. 3: Objemy nesplacených úvěrů	58

14 Seznam grafů a obrázků

Obrázek č. 1: Schéma postupu schvalovacího procesu	46
Graf č.1: Vývoj poskytnutých úvěrů	56
Graf č.2: Míra selhání jednotlivých typů úvěrů obyvatelstvu (%)	58
Graf č. 3: Vývoj úrokových sazeb	59
Graf č. 4: Databáze časových řad ARAD	60
Graf č. 5 : Struktura klientských úvěrů Skupiny KB	61